

MILITAIRE SPECTATOR

SFIR: een logistieke megaklus

e.v. | **Stabilisatie en wederopbouw**
Geestelijke gezondheidszorg

De **Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap** nodigt leden en belangstellenden uit voor een lezing op **woensdag 3 mei 2006** door: **generaal-majoor J.S. Willemse** over:

DE ISAF-MISSIE IN AFGHANISTAN

Na de aanslagen van 11 september 2001 begon op 7 oktober 2001 onder leiding van de Verenigde Staten de internationale operatie *Enduring Freedom* tegen militaire installaties van de Taliban en tegen trainingskampen van Al-Qa'ida. Toen het Taliban-regime omver geworpen was, werd op 22 december 2001 een Afghaanse interim-regering geïnstalleerd. Daarbij werd tevens de *International Security Assistance Force* (ISAF) opgericht. Het belangrijkste doel van de ISAF was het ondersteunen van de interim-regering bij het handhaven van de veiligheid. Vooral nog in Kabul en directe omgeving, maar op grond van een nieuwe VN-resolutie uit oktober 2003 werd die taak uitgebreid tot andere delen van Afghanistan. De ISAF-militairen zijn verder op verschillende manieren betrokken bij de wederopbouw van het land. Zo assisteert ISAF bij de wederopbouw van het leger en de politie, maar helpen geniesoldaten ook bij het herstel van belangrijke wegen en bruggen. Sinds augustus 2003 voert de NAVO het commando over de ISAF-missie. Generaal-majoor J.S. Willemse is vanaf augustus 2005 tot en met februari 2006 uitgezonden geweest als plaatsvervangend commandant ISAF.

De bijeenkomst wordt gehouden in: **Perscentrum Nieuwspoor**
Lange Poten 10 te Den Haag – Zaal: Wandelganger 2

De zaal is vanaf 17.00 uur open. De lezing begint om 17.30 uur.

Vanwege een beperkt aantal plaatsen gaarne **aanmelden** tijdens kantooruren (070-3396197).

Aansluitend aan deze lezing vindt de Algemene Ledenvergadering van de KVVK plaats

De **Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap** nodigt leden en belangstellenden uit voor een lezing op **woensdag 12 april 2006** door **kolonel T. Middendorp** en **P. Bos** over

DEFENSIE ALS STRUCTUREEL VEILIGHEIDSPARTNER IN NEDERLAND?

Kolonel Tom Middendorp is werkzaam bij het ministerie van Defensie en is daar belast met de uitwerking van de rol van Defensie in de nationale veiligheid. Peter Bos, werkzaam bij de brandweer, wordt in deze nieuwe opzet 'klant' van Defensie. Was Defensie in het verleden 'slechts' vangnet bij rampen en grote ongevallen, nu is er sprake van dat Defensie een meer gestructureerde rol krijgt toebedeeld.

De nationale rol van Defensie groeit en verandert in die van een veiligheidspartner. Ook specialistische en expeditiecapaciteiten van Defensie blijken in toenemende mate te kunnen bijdragen aan de veiligheid binnen de landsgrenzen. Over en weer worden er met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden bindende afspraken gemaakt over de manier waarop en de voorwaarden waaronder BZK aanspraak kan maken op een gegarandeerde capaciteit van Defensie.

De heren Middendorp en Bos zullen deze materie ieder vanuit hun kant belichten, waarna er ruimschoots gelegenheid is tot het stellen van vragen.

De bijeenkomst wordt gehouden in: **het ministerie van Defensie**
(ingang naast Defensie Voorlichtingscentrum)
Kalvermarkt 38 – 2511 CB Den Haag

De zaal is vanaf 17.00 uur open. De lezing begint om 17.30 uur.

Vanwege een beperkt aantal plaatsen gaarne **aanmelden** tijdens kantooruren (070-3396197).

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap

www.kvbk.nl
info@kvbk.nl

Secretaris

luitenant-kolonel KLu E.M. Wijers
Telefoon 070 - 339 70 12
Fax 070 - 339 72 86

Ledenadministratie

mw. M.L.W.A. van Gorp-Brouwers
Koninklijke Militaire Academie
Vakgroep SGW / MPC 71 C
Postbus 90002, 4800 PA Breda
mlwa.gorp.brouwers@mindef.nl

REDACTIE

brigade-generaal cav b.d. prof.

J.M.J. Bosch (hoofdredacteur)

Telefoon 071 - 542 18 30

Fax 071 - 542 18 29

E-mail jmjbosch@xs4all.nl

kolonel cav drs. P.J.E.J. van den Aker

luitenant-kolonel KLu S.M. Babusch bc

kapitein ter zee P. van den Berg

commodore KLu drs. G.M. Bergsma

drs. P. Donker

luitenant-kolonel MJD mr. drs.

P.A.L. Ducheine

drs. P.H. Kamphuis

luitenant-kolonel KMar drs.

J.A.J. Leijters

kolonel MPSD drs. F. Matser

brigade-generaal TS ir. R.G. Tieskens

luitenant-kolonel Marns drs.

A.J.E. Wagemaker MA

kapitein-luitenant ter zee

N.A. Woudstra

BUREAUREDACTIE

mw. drs. A. Kool en

mw. drs. T.H.L. van de Wetering

Instituut Defensie Leergangen

MPC 58B / Kamer 047

Postbus 20701

2500 ES Den Haag

Telefoon 015 - 284 47 20 of

015 - 284 40 62

Fax 015 - 284 47 21

E-mail redactiemilitairespectator@mindef.nl

LIDMAATSCHAP

binnenland € 22,50

studenten € 15,00

buitenland € 27,50

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij Giethoorn Ten Brink

ISSN 0026-3869

NADRUK VERBODEN

Coverfoto: De onderdeelsuitrusting innemen was een enorme inspanning (Foto B. van Lierop)

MILITAIRE SPECTATOR

150

Editoriaal:

Nut en noodzaak van de Brigadestaf

152

I.M. de Jong en M. van Dijk:

'Redeployment' SFIR: een logistieke megaklus

161

P.H. de Vries:

De mentale component

168

B.P.R. Gersons, W.H.M. Gorissen, M. de Vries e.a.:

Geestelijke Gezondheidszorg voor militairen en veteranen

176

F.J. van Dorssen:

Post-conflict stabilisatie en wederopbouw

185

Boeken

188

L. Polman:

Bericht uit Afrika – Humanitaire hotspots

190

F. Matser:

Tegenwicht – Dienstvakwerk

192

Samenvattingen / Summaries

NUT EN NOODZAAK VAN DE BRIGADESTAF

De krijgsmacht kent een rijk palet aan 'bouwstenen': bij de Koninklijke Marine 'het fregat' en het eskader, bij de mariniers de groep, het peloton, de compagnie en het bataljon; bij de Koninklijke Landmacht dezelfde ordening, met boven het bataljon de brigade en (in het verleden) de divisie en het legerkorps. De Koninklijke Marechaussee kent een totaal andere brigade en het district.

Al deze bouwstenen zijn historisch verklaarbaar. Hun samenstelling is steeds in beweging, maar ze hebben alle een duidelijke positie binnen de eigen structuur en zijn herkenbaar, ook in de internationale context. In dit editoriaal richten wij ons op de brigade binnen de Koninklijke Landmacht, in het bijzonder op de manoeuvre brigades: 11 Luchtmobiele Brigade en 13 en 43 Gemechaniseerde Brigade. Dit overigens zonder de twee andere brigades die de landmacht rijk is, 101 Gevechtssteunbrigade en 1 Logistieke Brigade, tekort te willen doen.

In 2001 werd Nederland geconfronteerd met mond-en klauwzeer (MKZ). Bij de daaropvolgende MKZ-crisis werden tienduizenden stuks vee vernietigd. Besmette gebieden moesten worden afgeschermd om erger te voorkomen. Bij deze operatie speelden de staf van 11 Luchtmobiele Brigade en het Regionaal Militair Commando Oost een belangrijke rol om de civiele overheid te steunen. In de Militaire Spectator werd overigens over deze inzet bericht.

Maar ook internationaal ging het om inzet en de voorbereiding daarop. In het najaar van 2002 speelde de inzet van *Taskforce Fox* in Macedonië. De staf van de toen nog bestaande 41 Gemechaniseerde Brigade vormde de kern van het daar actieve multinationale hoofdkwartier. Het Nederlandse commandovoeringssysteem (ISIS) bewees zich daar in de praktijk

Soms bleef het bij de voorbereiding op inzet. Tijdens de *stand-by* periode van *NATO's Rapid Reaction Forces*, toen NRF-4, in het najaar van 2005, gold dat voor de staf van 43 Gemechaniseerde Brigade. De commandant had de leiding over een multinationaal verband waarin, naast eigen eenheden en ondersteuning uit 101 Gevechtssteunbrigade en 1 Logistieke Brigade en helikopters van de Koninklijke Luchtmacht, ook Duitsland, Denemarken, Noorwegen en Frankrijk participeerden. Tijdens de grote NRF-oefening *Iron Sword* fungeerde deze staf zelfs één niveau hoger, op dat van *Land Component Commander*.

Een nieuwe inzet van de brigades staat te wachten. De volgende internationale inzet is gepland bij ISAF-

Zuid. Voorzien is dat de drie brigadestaven daar een operationele rol gaan vervullen. Zij zullen – bij toerbeurt – optreden als (de kern van) de regionale (brigade)staf voor de ISAF in het zuidelijk deel van Afghanistan. De brigadestaf is dus een gegeven.

Het beeld van 'de buitenwacht' is echter eerder dat de landmacht eenheden van bataljonsgrootte bij vredesoperaties inzet. De rol van de brigade en de brigadestaf krijgen beduidend minder media-aandacht en dat betekent dat haar taken en betekenis minder helder zijn. Reden genoeg om nog eens aan te geven wat de betekenis van het brigadeniveau en van de brigadestaf is als het gaat om de operationele dimensie: de gereedstelling en de inzet voor uitzending, de bedrijfsvoering binnen de organisatie en de nationale taken.

Allereerst de operationele dimensie. De brigadestaf speelt een belangrijke rol in het opleidings- en trainingsproces voor de eigen lagere eenheden. Alles draait bij inzet om samenwerking, afstemming en coördinatie. En dat moet worden beoefend. Pelotons en compagnieën worden geoefend om in bataljonsverband te opereren; compagnieën en bataljons om dat in hoger verband te doen. Een bataljon wordt immers nooit in *splendid isolation* ingezet. Er is altijd een hogere commandant met een staf voorhanden. De brigade is daarbij niet zoiets als een groot bataljon. Ze vervult een essentiële rol bij het samenbrengen van verschillende functionele specialismen, de wapens en dienstvakken en andere deskundigheden. De brigade test en certificeert haar ondercommandanten en hun eenheden.

Ze is – nationaal en internationaal – het laagste niveau waarop 'de verbonden wapens' samen optreden. Het is ook het niveau waarop *joint* en *combined* optreden wordt afgestemd. De staf heeft daarom vooral een coördinerende taak. Dit alles maakt dat de brigade het aangewezen niveau is om de lagere eenheden realistisch te laten oefenen.

Door dergelijke oefeningen ontstaat het noodzakelijke beeld van de bredere samenhang, over de rol binnen het grotere verband, over de complexiteit van planning en uitvoering en de invloed van de factor tijd en de factor ruimte. Maar het gaat om meer. Alleen gezamenlijke oefenen koppelt theorie en praktijk en geeft een beeld van de talrijke uitdagingen en verrassingen die ook de 'echte' operationele inzet kenmerken.

Alleen gezamenlijk oefenen, liefst ook *joint* en zo

mogelijk *combined*, brengt echt zicht op elkaars mogelijkheden en beperkingen. Het is ook een van de weinige manieren om onderling vertrouwen te bewerkstelligen, bittere noodzaak als er ooit onder gevaarlijke omstandigheden moet worden geopeerd. Of als men anderszins op elkaar is aangewezen. Al was het maar dat de voor het moreel oh zo belangrijke thuisfrontzorg door diezelfde staf wordt uitgevoerd.

Ook bij de bredere gereedstelling voor een feitelijke inzet speelt deze staf een sleutelrol. De bataljonscommandant moet zich voor een uitzending kunnen concentreren op de voorbereiding op de inzet van de eigen eenheid. De brigadestaf verschaft hem of haar expertise, middelen en tijd, en ontlast de betrokkene zo veel mogelijk. De brigadestaf coördineert alles wat samenhangt met de planning, de bevelvoering en de uitvoering, waar nodig met andere krijgsmachtdelen, en zelfs internationaal. Tijdens de uitzending zelf kan de brigadestaf, indien niet zelf als zodanig uitgezonden, steun verlenen, bijvoorbeeld als het gaat om een logistieke basis of een *National Support Element*.

De brigade kan deze voor de operationele inzet van de bataljons bepalende rol begrijpelijkerwijze alleen goed uitvoeren als zij zichzelf, als staf, bij oefeningen en – zo mogelijk – tijdens inzet heeft bewezen. Iets dat ook al nodig is omdat zij ook zelf steeds met operationele inzet rekening moet houden. De geloofwaardigheid naar binnen en naar buiten toe mag niet ter discussie staan. Het gaat bij geoefendheid van de brigadestaf zelf echter om méér dan de noodzakelijke voorbereiding op de eigen inzet en 'interne' geloofwaardigheid.

Wil Nederland bij vredesmissies ook in hogere staven landmachtvertegenwoordigers hebben, dan zullen die moeten bogen op kennis en ervaring die nadrukkelijk uitstijgt *boven* het niveau van het bataljon. De brigade voorziet hierin, zeker als we kijken naar wat de laatste jaren in operationeel opzicht werd gedaan.

Van een andere aard, maar daarmee niet onbelangrijk, is de huidige rol van de brigade bij de bedrijfsvoering. De brigade is verantwoordelijk voor al die randvoorwaarden die essentieel zijn voor de effectieve en efficiënte bedrijfsvoering van haar sub-eenheden. Of het nu gaat om financieel beheer, personeel, huisvesting of al die andere noodzakelijke middelen en diensten. Ook de planning en control zijn op dat niveau geconcentreerd. Het gaat daarbij niet alleen om een doelmatige ordening. Het gaat opnieuw om het ontlasten van de lagere commandant, maar ook om de coördinatie tussen eenheden

en de noodzaak om – waar nodig – prioriteiten te kunnen stellen. Ook in dit opzicht vervult de brigade de noodzakelijke brug tussen het Commando Landstrijdkrachten en de operationele bataljons.

Als het gaat om nationale taken kan aan de brigadestaf een coördinerende of ondersteunende rol worden toebedeeld. In dit geval ten behoeve van de civiele autoriteiten en, waar nodig, de betrokken departementen. Er tekent zich overigens een interessante optie af, namelijk een koppeling van brigadestaven en Regionale Militaire Commando's en daarmee ook aan de bataljons van de Nationale Reserve. Als er een grotere operatie op nationaal grondgebied nodig is kunnen de brigadestaven expertise inbrengen. Ze kunnen stafcapaciteit ter beschikking stellen of commandovoeringssystemen ten gunste van, bijvoorbeeld, een burgemeester inzetten, en zij kunnen ook andere personele en materiële middelen inzetten. Mogelijk is er dan behoefte aan twee plaatsvervangend brigadecommandanten. Eén die zich richt op uitzendingen en dan ook als zodanig functioneert, en één die zich richt op alle andere aspecten, zoals nationale taken, de vredesbedrijfsvoering, het thuisfront, de actieve reservisten, en de veteranen.

Natuurlijk is er niets 'heilig'. Zeker voor creatieve geesten zijn er weinig grenzen en op het bekende papier lijkt alles al snel te kloppen. In de huidige krijgsmachtstructuur vervult de brigadestaf een wezenlijke rol. Niet alleen voor de sub-eenheden, maar ook omdat de brigadestaf zelf kan worden uitgezonden. Alleen al dat laatste maakt dat het een illusie is dat een dergelijke staf opeens uit een hoed zou kunnen worden getoverd. Opleiding, oefening en ervaring bepalen kwaliteit en geloofwaardigheid.

Daarnaast is het brigadeniveau internationaal bekend en erkend als relevant. Met het wegvallen van dat niveau zou niet alleen voor de inzet van de bataljons noodzakelijke kennis wegvallen, het zou ook maken dat officieren niet meer in eigen land de expertise kunnen opbouwen die een hogere operationele functie in een internationale staf rechtvaardigt. Erger nog, de inbreng van Nederland zou zich alleen tot het niveau van bataljon beperken en de inbreng bij het denken en besluiten over de feitelijke inzet 'op de grond' dreigt daarmee tot nul te worden gereduceerd. Alleen wie over geloofwaardige brigades beschikt, telt in de internationale militaire wereld mee. De brigadestaf biedt ten slotte ook de mogelijkheid om de bijdrage aan de uitvoering van nationale taken verder te stroomlijnen en inhoud te geven.

Kortom: de brigadestaf is niet alleen nuttig; zij is noodzakelijk.

'Redeployment' SFIR: een logistieke megaklus

Drs. I.M. de Jong – luitenant-kolonel van het dienstvak van de logistiek
Drs. M. van Dijk – kapitein van het dienstvak van de logistiek*

Inleiding

In juli 2003 begon de Nederlandse deelname aan de wederopbouw van Irak en vertrok het eerste detachement *Stabilization Force Irak* (SFIR) naar de provincie Al Muthanna. Dit detachement, afkomstig van het Korps Mariniers, richtte al snel de hoofdlocatie in bij As Samawah (Camp Smitty). Daarnaast betrokken eenheden van compagniesgrootte kampen bij Al Khidr en Ar Rumaytah.

Een logistieke basis werd ingericht bij Shaibah, in de buurt van Basra, bij de grens met Koeweit. Het helikopterdetachement van de Koninklijke Luchtmacht vond onderdak op het vliegveld Tallil. Nadat SFIR-2 eveneens was geleverd door het Korps Mariniers, nam de Koninklijke Landmacht met SFIR-3 de taak in de provincie over. Met elke volgende rotatie werden de kampen verder vervolmaakt, en geleidelijk aan groeide deze uit tot prima bases. Eveneens nam de hoeveelheid materieel op de diverse locaties geleidelijk toe.

* De Jong is commandant van 200 Bevoorradings- en Transportbataljon en Van Dijk is hoofd bureau Tactische Operatiën binnen de Sectie 2/3 van het bataljon. Tijdens de redeployment SFIR commandeerde De Jong het RedOstDet SFIR en gaf Van Dijk leiding aan de werkzaamheden van het detachement in As Samawah.

SFIR-5

In het najaar van 2004 werd duidelijk dat de Nederlandse politiek de SFIR-bijdrage na afloop van de verkiezingen in Irak wilde beëindigen. Deze verkiezingen waren gepland op 30 januari 2005. Omdat het verloop van de verkiezingen en de veiligheidssituatie in de periode erna niet te voorspellen vielen, vertrok het detachement SFIR-5 in de eerste helft van november zonder een 'harde' terugkeerdatum.

In de loop van die maand begon eveneens de gedachtevorming over de *redeployment* van SFIR.

Het was al vrij snel duidelijk dat de zittende eenheid deze redeployment nooit zelfstandig zou kunnen doen. De *Battlegroup* (BG) beschikte over een beperkte capaciteit voor 'interne logistiek' en het *National Support Element* (NSE) had alleen voldoende mensen en middelen voor de ondersteuning van de lopende operatie.

Het beladen van alle middelen van de vijf bases in containers, het vervolgens afvoeren van deze naar schatting 1200 containers naar Koeweit in konvooien met *force protection*, het innemen van alle eenheidsgebonden uitrusting en deze per vliegtuig afvoeren naar Nederland, het 'strippen' en inspecteren van alle ruim 850 voertuigen en aanhangwagens en deze vervolgens beladen op schepen, was een operatie die de capaciteit van SFIR-5 ver te boven ging.

Hiermee was de grondslag gelegd voor het formeren van een Redeployment Ondersteunings Detachement (RedOstDet), dat deze logistieke megaklus zou moeten klaren.

De doelstelling van dit artikel is u deelgenoot te maken van deze operatie. We besteden eerst aandacht aan het *concept of operations*, staan vervolgens stil bij de operationele verkenning, belichten dan de operatie in Irak en vervolgens de operatie in Koeweit, en sluiten het artikel ten slotte af met enige overwegingen.

Redeployment Ondersteunings Detachement (RedOstDet)

Voor het gereedstellen, formeren en uitzenden van het RedOstDet kwam binnen het toenmalige Operationele Commando (OPCO) al snel 1 Logistieke Brigade in beeld (toen nog Divisie Logistiek Commando geheten). Hoewel er diverse logistieke disciplines binnen het RedOstDet aanwezig zouden zijn, was het 'bevo- en transport'-deel relatief groot.

Mede vanwege het feit dat het zusterbataljon NRF-verplichtingen had, werd vervolgens 200 Bevoorradings- en Transportbataljon aangewezen als kern van het RedOstDet. Dit had bovendien als voordeel dat men kon voortbouwen op de aanwezige kennis over de missie binnen het bataljon, dat ook grote delen van de *National Support Elements* SFIR-4 en SFIR-5 had geleverd. Het was inmiddels eind november en snel werden een concept

Het benedendek van de 'Zeran': elke meter is benut

(Foto B. van Lierop)

organisatietabel en autorisatiestaat (OTAS) en een *concept of operations* opgesteld.

'Concept of operations'

Het concept of operations ging uit van een operatie over twee locaties. De hoofdmacht van het RedOstDet zou opereren vanuit de *Assembly Area* (AA) op Camp Virginia, een Amerikaans kamp in Koeweit op circa 60 kilometer van de Iraakse grens, en een vooruitgeschoven element te As Samawah. Een van de redenen om zoveel mogelijk vanuit Koeweit te opereren, was de maximale belasting van de compound in As Samawah. Door de voorziene *relief-in-place* van de Engelsen zou Camp Smitty al tot over het maximum zijn belast.

Het detachement dat in Irak zou opereren bestond uit een kleine staf, maximaal drie Redeployment Ondersteunings Teams, een handlangerspeloton en een geniepeloton. Het deel in Irak had als taak de Battlegroup te ondersteunen met de redeployment en de goederen, die behoorden tot de categorie basematerieel, in te pakken in de containers.

De staf in de *Assembly Area* zou de spil van het afvoerdeel van de operatie gaan vormen. Twee transportpelotons, met in totaal 25 trekker-

opleggercombinaties, zouden dagelijks 'slagen maken' richting Irak om de daar beladen containers op te halen en af te voeren. De voertuigen werden geleverd door de Defensie Verkeers- en Vervoers-Organisatie (DVVO), evenals 25 chauffeurs. Deze werden opgenomen in de organieke transportpelotons van 210 BOS-compagnie, en vormden zo twee volledig geïntegreerde eenheden. Beide pelotons zouden op hun ritten door Irak worden begeleid door *force protection*. De containers zouden vervolgens tijdelijk worden opgeslagen in de AA, in afwachting van transport per schip vanuit Koeweit naar Nederland.

In de AA werden ook alle voertuigen en aanhangwagens geïnspecteerd en gestript van niet-organieke zaken, zoals verbindingsmiddelen, scherfwerende dekens, draadsnijders en overige 'veldmodificaties'. Dit materiaal zou vervolgens ook in containers worden beladen. Een ondersteuningspeloton nam alle werkzaamheden die het draaien van de *Assembly Area* met zich mee bracht voor zijn rekening. Een vierde RedOstTeam (dat in de AA actief was), zou zich vooral bezighouden met de inname van het onderdeelgebonden materiaal en de wapens, goederen die via de lucht zouden worden vervoerd.

Op deze manier werden de goederen in twee stromen verdeeld: een stroom *fastmovers* die met het vliegtuig werd getransporteerd en die binnen 30 dagen weer in Nederland bij de organieke eenheid ter beschikking moest zijn, en een stroom *slowmovers* die met de boot ging. De goederen werden in Irak en Koeweit al op eindbestemming gesorteerd en in containers en boxpallets beladen en gingen in Nederland, via de deformeringslocatie, rechtstreeks door naar de eindbestemming, waar ook het onderhoud zou worden uitgevoerd.

Ten slotte was het SPOE (*Sea Port Of Embarkation*)-peloton belast met het afvoeren van de voertuigen en aanhangwagens vanuit de *Assembly Area* naar de haven en het vervolgens beladen van de diverse transportschepen.

Verkenning

Footprint Koeweit

Begin december 2004 vertrok een verkenningsgroep naar het inzetgebied. De belangrijkste doelen waren: inventariseren hoeveel werk de redeployment zou zijn, welke middelen benodigd waren en welke elementen eventueel konden worden verkocht aan een bondgenootschappelijke partner. Daarnaast moesten in Koeweit geschikte locaties voor de *Assembly Area* en een *Staging Area* in een haven worden gevonden.

Al redelijk snel bleek de verkenning in Koeweit succesvol. Camp Virginia zou de thuisbasis worden voor de AA van het RedOstDet. Camp Virginia is een Amerikaans kamp waarvandaan enerzijds deployment en redeployment activiteiten worden uitgevoerd

Op Camp Virginia worden containers op een trekker-oplegger geladen voor het laatste deel van hun reis: de haven van Koeweit

(Foto B. van Lierop)

De onderhandelingen met de Engelsen liepen parallel aan de voorbereiding voor de redeployment en dus richtte onze voorbereiding en onze OTAS zich voornamelijk op het *worst case* scenario, waarbij de Engelsen geen interesse hadden in de vaste infra.

De luchtmachtbasis te Tallil zou aan de Italianen worden overgedragen en de luchtmacht zou zelf zorg dragen voor de experts voor de eigen redeployment. Het RedOstDet steunde de KLu met containerpackers en afvoercapaciteit.

en anderzijds fungeert het kamp als *Reception Staging and Onward Movement* locatie (RSOM).

De verkenningsgroep legde de contacten en maakte principeafspraken met de Amerikanen. Het RedOstDet zou een apart werkdeel krijgen, een *pad*. Bovendien kon voor een vast bedrag gebruik worden gemaakt van de Amerikaanse keukenfaciliteiten en van een legeringsgedeelte, bestaande uit tenten en 'natte groepen'. Daarnaast was er voldoende ruimte om alle containers en voertuigen die vanuit Irak terugkwamen, op te slaan.

De haven van Shuyabah, ten zuidoosten van Koeweit City, werd de locatie waar de vier geplande boten voor de redeployment beladen konden worden. Ook daar was voldoende ruimte voor een *Staging Area* voor de containers en de voertuigen. Wel werd de verkenners te verstaan gegeven dat de prioriteiten voor het gebruik van de haven als volgt waren: eerste prioriteit voor deployment activiteiten van de Verenigde Staten, vervolgens bij deployment activiteiten van bondgenootschappelijke partners, dan de Amerikaanse redeployment activitei-

ten en ten slotte de redeployment activiteiten van de bondgenootschappelijke partners.

Verkenningresultaten Irak

De compagniesbases te Ar Rumaytah en Al Khidr moesten 'draaiend' aan de Iraakse autoriteiten worden overgegeven. De bases As Samawah en Shaibah zouden aan de Engelsen worden overgedragen, waarbij de Britten de optie geboden werd tevens onze 'vaste infra', de schall-tenten, de onderhoudstenten en de binghamtenten, over te nemen.

Beheer

Het beheer van uitgezonden eenheden is geen eenvoudige zaak. Zodra eenheden worden uitgezonden, gebeurt dat veelal in een samenstelling die afwijkt van de vredesorganisatie. Daarnaast krijgen eenheden ook regelmatig een opdracht die ze weliswaar aankunnen, maar waar ze volgens hun hoofdtak niet voor geëquipeerd zijn. De extra middelen die nodig zijn voor

Nauwe afstemming tussen 'Battlegroup' en RedOstDet was cruciaal voor de succesvolle uitvoering van de 'redeployment'

(Foto I.M. de Jong)

De Nederlandse 'Assembly Area' op Camp Virginia in Koeweit vanuit de lucht gezien (Foto I.M. de Jong)

de missie worden vastgesteld en geaccordeerd door OPCO. Voor de missie wordt dan een OTAS vastgesteld.

De middelen zijn grofweg in twee belangrijke groepen in te delen: het organieke materiaal van de eenheid dat samen met de eenheid roteert, en het basemateriaal dat na het roteren van de eenheid in het inzetgebied blijft ten behoeve van de opvolger.

Al het materiaal wordt in Nederland uit de OTAS van diverse eenheden afgeboekt en overgeboekt naar een formerings-OTAS. Na aankomst in het gebied wordt al het materiaal vanuit de formerings-OTAS overgeboekt naar de uitzend-OTAS die geldt voor die specifieke missie.

Zodra geroteerd wordt, wordt het roterende deel van de uitrusting vanuit de uitzend-OTAS weer overgeboekt naar een deformerings-OTAS, terwijl van de opvolgers diezelfde uitrusting weer van een formerings-OTAS moet worden overgeboekt naar de nieuwe uitzend-OTAS. Daarnaast was voor deze specifieke uitzending de rotatiefrequentie toegenomen omdat de uitzendduur op vier maanden was vastgesteld.

Tijdens de verkenning werd inderdaad 'beheertechisch' geen ideale situatie aangetroffen. Aangezien duidelijk was dat een dergelijk probleem

niet snel opgelost is, besloot men tijdens de redeployment geen beheer uit te voeren. Door gebruik te maken van het interim Defensie Tracking & Tracing systeem (iDT&T) en het overbrengen van het bedrijfsbesturingssysteem (BBS) – het systeem waarmee het beheer wordt uitgevoerd – naar de deformeringslokatie Soesterberg, kan de fysieke werkelijkheid met de administratieve in overeenstemming worden gebracht. De definitie van 'beheerd' is dan ook in het OPCO bevel vastgelegd als 'weten wat er naar Nederland wordt teruggestuurd'.

iDT&T

Mede met het oog op de omvorming naar het fysieke distributieconcept van de Koninklijke Landmacht is er een interim Defensie Tracking & Tracing systeem ontwikkeld. Door goederen een barcode te geven (het *NATO Stock Number*, kortweg het NSN) en te scannen kunnen alle goederen worden gevolgd. Hoewel het systeem nog in de ontwikkelfase zat, is besloten het iDT&T tijdens de redeployment te gebruiken.

De RedOst-teams in As Samawah werkten onder alle weers- en terreinomstandigheden (Foto I.M. de Jong)

Het iDT&T vertoonde uiteraard de nodige kinderziektes. Zo veranderde het NSN automatisch na het opslaan van de gegevens, was de software voor de scanners niet geschikt voor het scannen van de stickerlabels en bleek het niet mogelijk voor de gebruiker (het RedOstDet) codes aan te maken voor artikelen die niet in de database waren opgenomen.

Door de functionarissen die voltijds in de weer waren met het iDT&T werden dit soort softwarefouten middels *trial and error* aan het licht gebracht en met het projectteam iDT&T besproken. Voor zover mogelijk werd de software aangepast aan onze wensen, maar het spreekt voor zich dat hier zeer veel geduld en extra werklast bij kwam kijken om de *pilot* te laten slagen.

Elk van de vier RedOstTeams beschikten over een beheerder die zijn of haar vuurdoop kreeg met het iDT&T. Uitgerust met een *Personal Data Assistant* (PDA), een iDT&T computer en een labelprinter moesten alle goederen die door het team waren ingenomen in de computer worden ingeklopt. Het systeem genereerde dan barcodelabels die op de pallets en de containers werden geplakt en de bijbehorende Paklijst Waarde Opgaves (PWO's).

De operatie in Irak

Ontplooiën

Tijdens de verkenning is besloten circa 50 militairen, twee maanden voor de feitelijke overdracht van de taken en verantwoordelijkheden van de Battlegroup aan haar opvolger, naar Irak te sturen en daar te beginnen met het innemen van goederen die als niet-essentieel waren bestempeld. Concreet betekende dit dat de redeploymentoperatie begon op 13 januari, terwijl de Battlegroup *fully operational capable* bleef tot 7 maart 2005.

Het innemen van niet-essentiële goederen was één aspect. Ervaring opdoen met het iDT&T, het inpakken en

Alle containers werden met schepen terugvervoerd naar Nederland. Hier het beladen van de 'Tychy' in de haven Shuaybah. Links op de achtergrond zijn de voertuigen zichtbaar die in het ruim geladen zullen worden
(Foto I.M. de Jong)

stuwen van de containers en materieelherkenning waren andere aspecten die ten grondslag lagen aan het vroege vertrek. Daarbij kreeg het RedOstDet geen middelen toebedeeld. Alles wat nodig was, moest worden geleend bij het NSE of bij de BG.

Redeployment

Hoewel onze ontvangst allervriendelijkst was, moest het RedOstDet toch zijn plaatsje veroveren. De BG bepaalde het tempo van de redeployment, welke basis wanneer werd losgelaten en welke goederen en voorraden niet meer benodigd waren. Nu was de

Met behulp van de 'force protection' werden tientallen konvoeien door Irak gereden (Foto I.M. de Jong)

Alle pallets die door de lucht werden vervoerd, waren voorzien van stickers van het IDTT-systeem en werden gescand voordat ze werden beladen (Foto B. van Lierop)

focus van de BG – terecht – gericht op de verkiezingen van 30 januari en troffen maar weinig mensen voorbereidingen voor de redeployment. Daarnaast was SFIR-5 precies op de helft van zijn missie en had iedereen zich in haar eigen rol ontwikkeld.

Terwijl SFIR-5 druk was met zijn *normal framework operations*, met de focus op het hoogtepunt van de uit-

zending, de verkiezingen, maakte het RedOstDet gebruik van de middelen van SFIR-5 en trof voorbereidingen voor het ontmantelen en inpakken van het materiaal.

Dat leidde op de werkvloer regelmatig tot de nodige spanningen. Temeer omdat het SFIR-detachement het gevoel bestond dat wanneer het RedOstDet de goederen had overgenomen en ingepakt, ze dan gelijk weg

De hoeveelheid munitie die op 'Assembly Area' uit de voertuigen komt, is altijd weer indrukwekkend (Foto I.M. de Jong)

waren. De afspraak is dan ook gemaakt dat de ingeleverde goederen die nog beschikbaar moesten zijn – te denken valt aan voorraden voedsel en de NBC-uitrusting – weliswaar werden ingepakt en verzegeld, maar nog niet afgevoerd naar Koeweit.

Essentieel materiaal

Verder bepaalde SFIR-5 welke goederen niet meer noodzakelijk waren en dus ingeleverd konden worden bij het RedOstDet. Nu is het moeilijk aan te geven welke goederen niet essentieel zijn. Immers, alle goederen die in Irak aanwezig zijn, zijn van belang voor de missie. Anders zouden ze niet naar Irak verzonden zijn.

Met het oog op de verkiezingen werd het aanmerken van goederen als niet-essentieel nog ingewikkelder. De eenheden zelf waren gericht op de eigen taakuitoefening en alles wat er was 'kon nog wel eens van pas komen'. Het RedOstDet stortte zich dan ook maar op het materiaal 'dat van niemand was'. Te denken valt aan de enorme voorraden steigermateriaal, zandzakken, regenlaarzen en dergelijke. Helaas begon het op 22 januari hard te regenen en dat resulteerde in het veranderen van Camp Smitty in Lake Smitty. Het water liep nauwelijks weg en de ondergrond veranderde in een enorme blubbermassa. Dat betekende dat niet-essentiële goederen, zoals zandzakken en regenlaarzen, weer essentieel werden. Dus moest het RedOstDet de containers verbreken en de goederen ter beschikking stellen aan SFIR-5.

Flexibiliteit

De redeployment in Irak moest op 30 april 2005 voltooid zijn. Op 30 mei moesten alle Nederlandse troepen uit Koeweit vertrokken zijn en de redeployment volledig zijn afgerond. Een enorme meevaller betrof de verkoop van de bases aan de Britten. Ze wilden de kampen volledig draaiend overnemen, met inbegrip van alle tenten. Dat leverde niet alleen twee weken tijdswinst op, maar betekende tevens dat het geniepeloton niet benodigd was.

Na de verkiezingen kwam de focus van SFIR-5 steeds meer op de redeployment te liggen. Dat resulteerde onder meer in een continue stroom van goederen.

Een ander aspect waardoor de operatie voorspoedig verliep, was de goede planning van de afbouw van de eenheden die de projectofficier (Projo) van de BG, het hoofd van de sectie 4 (logistiek), had gemaakt. Tijdens de verkenning was door het RedOstDet en de Projo al het *concept of operations* besproken en een schatting gemaakt van de snelheid waarmee de RedOstTeams konden werken en de konvooien de containers konden afvoeren. Deze gegevens waren door de Projo vertaald in een fasering waarin de eigen eenheden tussen 19 februari en 7 april zouden afwikkelen.

In dat schema zat voldoende flexibiliteit om, in samenspraak met het RedOstDet, te versnellen of te vertragen. Van een versnelling was bijvoorbeeld sprake bij het verlaten van Ar Rumaytah. Uit inlichtingenbronnen bleek dat een aanslag op Nederlandse troepen in de omgeving van Ar Rumaytah gedurende de redeployment niet ondenkbaar was. Toen is besloten de basis vijf dagen eerder te verlaten.

Tempo

Het tempo waarin de RedOstTeams werkten was gebaseerd op de dagelijkse afvoer van containers door de konvooien. De 25 vrachtwagencombinaties konden 50 containers afvoeren in twee dagen. De vier RedOstTeams kregen als richtlijn mee dat ze per dag zes containers beheerst dienden in te pakken, te stuwen en de benodigde formulieren moesten maken. In totaal betekent dat per twee dagen 48 containers.

Dit was weliswaar een hoog tempo, maar realiseerbaar omdat niet alle containers arbeidsintensief waren. Zo behoeften van de koel/vries en de kapotte containers alleen maar de benodigde formulieren opgemaakt te worden, aangezien daar geen lading in ging.

Het stuwen van de containers was vaak geen sinecure, en vereiste de nodige handigheid (Foto I.M. de Jong)

Daarnaast werd door het RedOstDet gevarieerd met de aantallen containers die werden afgevoerd. Als het aantal vervoersgerede containers achterbleef bij de verwachting, dan werden meer *non-roadables*, materiaal dat (niet meer) zelfstandig kan verplaatsen, vervoerd. Op deze manier werden weliswaar alle spelers onder druk gehouden, maar hoefde nergens de rem op gezet te worden.

Na de *Transfer of Authority* van de BG aan de Britten op 7 maart, kwam de redeployment in de finale fase. De keuken, het MOGOS ziekenhuis en een groot deel van de voorraden kwamen opeens ter beschikking voor de redeployment. In die periode werd besloten As Samawah 'leeg te rijden' en de sleutelfunctionarissen vanuit As Samawah te verplaatsen naar Shaibah. Dit gebeurde op 26 maart. In nauwe coördinatie met de luchtmacht zijn de bases Talill en Shaibah tegelijkertijd verlaten en kon op 3 april de commandant van de Battlegroup als laatste man Irak verlaten.

De operatie in Koeweit

Ontplooiën

Eind januari kwamen de kwartiermakers aan op Camp Virginia. Waar

het RedOstDet op As Samawah gebruik kon maken van de faciliteiten daar, moest er in Koeweit op een kale zandvlakte een vlot draaiende *Assembly Area* worden gecreëerd. Lokaal waren enkele prefabs aangeschaft die als werkruimte gebruikt konden worden. Ondanks de vlotte toezeggingen in de verkenningperiode bleek de daadwerkelijke invulling van een aantal door de Amerikanen te regelen randvoorwaarden, zoals stroom bij de werklocatie, nogal moeizaam.

Redevelopment

Begin februari begonnen de beide transportpelotons met hun vrijwel dagelijkse ritten naar As Samawah. Om praktische redenen was er voor gekozen de pelotons 'tegengesteld' te laten rijden. Beide eenheden kwamen elkaar dus op route Tampa tegen, respectievelijk op weg naar de *Assembly Area* of naar Camp Smitty.

Omdat gedurende de maanden februari en maart ook door de RedOstTeams containers werden 'gevuld' op Tallil en op Shaibah en hier ook 'non roadables' stonden, werden ook met regelmaat ritten naar die locaties gemaakt. Shaibah kon op één dag 'uit en thuis' vanuit de AA, maar Tallil was evenals Camp Smitty een tweedaagse rit. Het tempo lag hoog. Elke week

Alle voertuigen die door het herstelpeloton zijn gestript en gecontroleerd, werden op Camp Virginia opgesteld voor hun reis naar de haven

(Foto I.M. de Jong)

werden drie tweedaagse slagen naar Irak gemaakt, en op de wekelijkse 'rustdag' reden de chauffeurs containers van Camp Virginia naar de haven.

Als eerste vond vervolgens de collocatie met en geleidelijke overname van de werkzaamheden van het POD-peloton van de NSE plaats. Hiermee werd langzamerhand Shaibah ont-ruimd, hoewel het CONTCO daar tot het eind van de SFIR-missie domicilie zou houden. Ook de containerstroom kwam op gang, en zo werd ook in Koeweit ervaring opgedaan met het iDT&T systeem. Langzaam maar zeker groeide de stapels containers in het zand.

Uitroteren

De eenheden van de Battlegroup roteerden opeenvolgend uit. De eenheden vertrokken vanuit het inzetgebied 'combat loaded' richting Koeweit en bij aankomst op Camp Virginia werden allereerst wapens en munitie ingenomen. Het resultaat was een imposante hoeveelheid munitie, die later door de munitietechnici van het RedOstDet werd vernietigd. Het uitroterende personeel werd gelegerd in de grote 60-persoonstenten, waarin ook het RedOstDet grotendeels was ondergebracht, en kreeg de gelegenheid om de avondmaaltijd in de Ame-

rikaanse *foodhall* te gebruiken.

De volgende dag werd eerst de eenheidsgebonden uitrusting ingeleverd bij een RedOstTeam. Dit was geen sinecure, mede vanwege de diversiteit van de artikelen en de heterogene samenstelling van diverse eenheden. Vervolgens werden de voertuigen door de chauffeurs meegenomen naar het herstelpeloton, die de voertuigen onderhanden namen. Alle verbindingsmiddelen en -toebehoren werden uitgebouwd en per type in box-

pallets opgeslagen. Deze boxpallets werden vervolgens artikelgewijs in containers beladen.

Op die manier kwam een zeer geordende stroom richting Nederland op gang en dit zou in het bijzonder in het kader van beheer en onderhoud van de verbindingsmiddelen een grote verbetering blijken te zijn ten opzichte van eerdere missies.

Ten slotte werden alle voertuigen aan een wegveiligheidsinspectie onder-

Met behulp van 'force protection' werden tientallen konvoeien door Irak gereden (Foto B. van Lierop)

worpen en werd getracht de voertuig-papieren weer in orde te krijgen. Alle wielvoertuigen zouden immers in Nederland weer gewoon over de openbare weg gaan rijden en het bleek dat een aantal voertuigboekjes en kentekenbewijzen vermist waren. Van het uitroterende personeel werd uiteindelijk de laatste persoonsgebonden uitrusting ingenomen en ingepakt.

Na een tweedaags programma in de *Assembly Area* vertrokken de uitroterende eenheden vervolgens per KDC-10, via de adaptatielocatie op Cyprus, naar Nederland. Ook het personeel van het helidetachment uit Tallil volgde dit programma, dat deels werd gefaciliteerd door het eigen luchtmacht personeel. En zo kwam vanuit Camp Virginia de stroom personeel en materieel richting Nederland op gang.

Afronding in Koeweit

Het SPOE-peloton droeg zorg voor het afvoeren van alle voertuigen en een deel van de containers naar de haven. Hierbij vond ook het enige verkeersongeval van het RedOstDet plaats. Bij terugkeer naar Camp Virginia in de duisternis werd een containervoertuig dat afremde voor een verkeersdrempel van achteren geramd door een civiel voertuig. Er bleek gelukkig geen sprake van een aanslag, maar de onfortuinlijke bestuurder van het civiele voertuig kwam om het leven.

In maart en april werden vier schepen beladen met de honderden voertuigen en containers. Dit vereiste een goede planning en afstemming met de havenautoriteiten, omdat de opslagcapaciteit voor voertuigen en containers in het havengebied zeer beperkt was. Daarnaast was het druk in de haven zelf, en moest de 'ligtijd' van de schepen zo kort mogelijk gehouden worden.

Een ander aspect dat veel aandacht van enkelen binnen het RedOstDet vergde, was de afhandeling van alle contracten en lopende claims van SFIR. We wilden met een schone lei

Ingang Dutchbase Rumaytah, december 2004

(Foto SFIR-5; collectie NIMH)

vertrekken en er stonden nog wat lastige dossiers open. Gelukkig is alles, veelal naar tevredenheid van beide partijen, opgelost. Uiteindelijk was alles eind april gereed. Het materiaal van het RedOstDet werd op het laatste schip geladen, en op 28 april vertrok het laatste detachement naar Nederland. Hier werden wij welkom geheten door de BLS, C-Logbrig en een groot aantal familieleden, collega's en vrienden.

Afsluitend

Het plan voor de redeployment, de vaststelling van de OTAS en de vrijheid van handelen om in te kunnen spelen op de daadwerkelijke situatie zijn de kernindicatoren die de snelheid van de redeployment hebben bepaald. In Irak bleken de door het hogere niveau gekozen uitgangspunten goed te voldoen. Daarnaast is een dergelijke complexe operatie mede afhankelijk van persoonlijke relaties. De zeer goede verstandhouding tussen de staf van het RedOstDet in Irak en de Battlegroup hebben zeker een positieve bijdrage geleverd aan het soepele verloop van de operatie. Punten die nog aandacht behoeven

zijn het beheer en het gebruik van iDT&T. Het beheer tijdens uitzendingen is zeer arbeidsintensief en de administratieve stromen zijn twee keer zo groot als de daadwerkelijke fysieke stromen. Elke mutatie die gesteld wordt, kan fouten opleveren. Het is verheugend dat over mogelijke alternatieve methoden van beheer wordt nagedacht.

Het gebruik van een interim-systeem waar nog nooit iemand mee gewerkt heeft, tijdens een 'ernstoperatie' heeft nadelen. Voordat een dergelijk systeem geïmplementeerd wordt, verdient het aanbeveling om het eerst kleinschalig, bijvoorbeeld tijdens compagniesoefeningen, te beoefenen. Dat scheelt een hoop ergernis voor de gebruiker tijdens een uitzending, waar de werkdruk toch al hoog is.

De redeployment SFIR was een logistieke megaklus, onder daadwerkelijke operationele en bovendien zware klimatologische omstandigheden. Dat de operatie ruim binnen de gestelde tijd en veilig, beheerd en beheerst is afgerond, is namens de auteurs een groot compliment waard aan het ruim driehonderd man en vrouw sterke detachement.

De mentale component: een essentieel element van militair vermogen

P.H. de Vries – brigade-generaal der cavalerie b.d.

Soldaten! Iedere officier is per definitie het meest volmaakte schepsel, met honderd keer zoveel verstand als jullie bij elkaar. Soldaten! Je kunt je absoluut niets volmakter voorstellen dan een officier, zelfs al blijf je daar de rest van je leven over nadenken. Iedere officier is een noodzakelijk schepsel, terwijl jullie soldaten niet meer dan incidentele creaturen zijn. Jullie mogen wel bestaan, maar het hoeft niet... soldaten!

En als het tot een oorlog mocht komen en jullie zouden sneuvelen voor Zijne Majesteit de keizer – alles goed en wel, maar er verandert dan in de grond niets aan de zaak. Pas wanneer jullie officier sneuvelt, pas dan zullen jullie zien hoe afhankelijk jullie van hem zijn en wat voor verlies dat is. De officier moet er zijn, maar jullie hebben je bestaan eigenlijk slechts in pand van de heren officieren: jullie zijn afgeleiden van hen, jullie kunnen zonder officieren niet bestaan, zonder jullie militaire meerdere kunnen jullie nog geen scheid laten.

Soldaten! Voor jullie is de officier een morele imperatief – of je dat nu begrijpt of niet – en omdat elke wet nu eenmaal zijn wetgever moet hebben, soldaten, is het juist de officier aan wie jullie je in alles verplicht voelt en je ook verplicht te voelen hebt, de officier, van wie jullie ieder bevel moet uitvoeren, ook al komt dat niet in je kraam te pas.¹

Inleiding²

Dit fraaie voorbeeld uit het begin van de 19-de eeuw van een verbluffend eenvoudige voorstelling van de mentale component en de veronderstelde kritiekloze acceptatie daarvan is beschreven in de autobiografische roman *De lotgevallen van de brave soldaat Svejk* van Jaroslav Hasek. Ik wil het in dit artikel hebben over een moderne versie van die mentale component.

In onze doctrine wordt militair vermogen omschreven als het product van drie componenten. Dit betreft de conceptuele component, te weten het geheel van doctrine, grondbeginselen, procedures, enzovoort; de fysieke component, te weten de operationele capaciteit in personeel, materieel en organisatie en de mentale component. De mentale component omvat volgens onze doctrine drie aspecten: de motivatie om een taak zo goed mogelijk uit te voeren, effectief leiderschap

en het verantwoord organiseren van de inzet van alle personele en materiële middelen. Daarmee is een wel zeer korte beschrijving gegeven. Op de inhoud wordt verder niet ingegaan. Evenmin is aangegeven hoe we aan de drie aspecten van de mentale component inhoud moeten geven. Ik wil hierover enige gedachten ontvouwen.

Gelet op de gebruikte term en de uitleg heeft de mentale component betrekking op de mens, de militair, in de organisatie, in de krijgsmacht. Die krijgsmacht is ervoor om zo nodig georganiseerd geweld tot gelding te brengen, om te vechten. Dat vereist van militairen dat ze handelen, dat ze vechten.

Naar de meeste moderne en klassieke inzichten is praktisch handelen – een kenmerk van militair handelen – ondenkbaar zonder invloed van de wil. Zonder een wil wordt er niet gehandeld. We kunnen de mentale component dus duiden als dat element van militair vermogen dat betrekking heeft op de wil tot praktisch handelen van militairen. Daarmee heb ik een eerste ruwe afbakening gegeven.

¹ J. Hasek, *De lotgevallen van de brave soldaat Svejk*. Pegasus, Amsterdam 2001, 496.

² Dit artikel is een bewerking van een lezing gehouden op het KL-symposium over de toekomst van het landoptreden op 10 december 2004.

Maar waardoor wordt die wil tot praktisch handelen door militairen dan wel bepaald? In de doctrine is aangegeven, dat dit het resultaat is van motivatie en effectief leiderschap. Dat is waar, maar dat geldt voor elke organisatie. Wat maakt de mentale component van militair vermogen zo bijzonder? Om daarin inzicht te krijgen is het nodig dat we stilstaan bij de wezenskenmerken van de krijgsmacht.

Wezenskenmerken van de krijgsmacht

Wat zijn de wezenskenmerken van de krijgsmacht en wat houdt het daarbij behorende ethos in en welke invloed hebben deze kenmerken op de inhoud van de mentale component? Ik kan in dit tijdschrift volstaan met daarvan enkel de hoofdzaken aan te stippen. De krijgsmacht is een geweldsinstrument. Modern, politiek correct en verhullend taalgebruik doet niets af aan dat wezenskenmerk.

De militair moet dat geweld toepassen. En geweld – ongeacht de schaal waarop dat wordt toegepast – leidt altijd tot chaos en met die chaos doet onzekerheid zijn intrede. En om in

een chaotische, op het land per definitie onoverzichtelijke omgeving – waar onzekerheid troef is en reactietijden soms extreem kort zijn – praktisch te kunnen handelen, moet de militair zijn vak technisch beheersen.

Hij moet bovendien zijn opgewassen tegen de druk die in zo'n situatie ontstaat. Dat laatste stelt hoge eisen aan de militair. En in het post-moderne conflict worden die eisen steeds hoger. Militairen moeten soms binnen fracties van seconden antwoorden geven en oplossingen bieden voor situaties die niemand ooit eerder heeft voorzien.

De mentale component van militair vermogen, de wil tot praktisch handelen van militairen, moet zijn afgestemd op de wezenskenmerken van het opereren van militairen. De centrale begrippen hierbij zijn *willen* en *kunnen*. De militair moet zijn doelen willen en kunnen behalen.

Hij moet dus willen en kunnen winnen. Dat willen en kunnen winnen krijgt een extra lading, omdat er anderen zijn die dat willen verhinderen. Dat kan betekenen dat er letterlijk gevechten moet worden om de doelen te

halen of dat het gevecht figuurlijk plaatsvindt, zoals bij vredesoperaties.

Willen winnen...

De militair moet willen winnen ongeacht de omstandigheden waaronder hij moet optreden. Dat vergt onder meer weerbaarheid. Dit is een onontbeerlijk element. De militair moet staan voor zijn zaak, moet tegenslagen kunnen incasseren. Het betekent dat hij volhoudt – ook onder moeilijke omstandigheden, en dat hij bereid is risico's te nemen.

Daarnaast is om te willen winnen ook verantwoordelijkheidsbesef nodig. Je moet bereid zijn beslissingen te nemen, keuzes te maken. Keuzes, waarbij het hogere belang moet prevaleren boven het persoonlijke belang, met soms ultieme consequenties. Je moet dus weten waarvoor je staat. Verantwoordelijkheid nemen, betekent ook bereid zijn verantwoording afleggen over je doen en nalaten.

Op een goede, verantwoordelijke wijze keuzes maken, vereist integriteit. Integriteit betreft het vermogen morele vragen dilemma's te onderkennen en moreel verantwoorde af-

Een goede mentale en fysieke conditie is een vereiste...

(Foto Mediacentrum KL; collectie NIMH)

'De militair moet volhouden – ook onder moeilijke omstandigheden'

(Foto Mediacentrum KL; collectie NIMH)

Dit vergt communiceren en vooral ook luisteren naar elkaar. Het vergt duidelijke doelstellingen en inzicht in de bijdragen die eenieder moet leveren ter verwezenlijking van die doelstellingen. Je moet op elkaar kunnen vertrouwen en elk teamlid moet kunnen rekenen op de trouw van de anderen.

Centrale waarden van de KL

Het is ook niet voor niets dat de hiervoor beschreven waarden zijn aange-merkt als de centrale waarden van de Koninklijke Landmacht. Maar dat is niet genoeg. Om te willen en te kunnen winnen, moet de militair deze centrale waarden niet alleen kennen, hij moet ze hebben verinnerlijkt. In zijn praktisch handelen moet naar

wegingen te kunnen maken. Dat vereist overtuiging, geloof in eigen kunnen, en eerlijkheid en betrouwbaarheid ten opzicht van anderen.

Kunnen winnen...

Maar om te willen winnen moet de militair ook kunnen winnen. Een eerste vereiste daarvoor is dat de militair zijn vak verstaat en dat hij over een goede fysieke en mentale conditie beschikt. Het begrip professionalisme moet concrete inhoud hebben. Het vak moet tot in de toppen van de vingers worden beheerst.

Maar om te kunnen winnen is het niet alleen nodig je vak te beheersen maar ook: je te beheersen in de uitoefening van dat vak. Ik heb het over discipline. Dat wil zeggen: innerlijke en uiterlijke beheersing aan de dag leggen, regels respecteren en opdrachten loyaal uitvoeren. En tot slot is militair optreden altijd het optreden in groepsverband. Teamgeest is dan ook essentieel. Je moet *samen* willen winnen om samen te kunnen winnen.

Teamgeest is essentieel

(Foto Mediacentrum KL; collectie NIMH)

voren komen dat deze centrale waarden deel uitmaken van zijn wil tot handelen. Als dat is bereikt, dan is het met de mentale component van de Nederlandse soldaat goed gesteld.

Concluderend kunnen we stellen dat de mentale component kan worden omschreven als het praktisch willen en kunnen handelen van militairen, dat is gebaseerd op centrale waarden, te weten: professionaliteit, discipline, weerbaarheid, teamgeest, verantwoordelijkheidsbesef en integriteit.

Jarenlange inspanning

Daarmee is de mentale component weliswaar gedefinieerd, maar is zo'n instelling nog bij lange na niet gerealiseerd en dat laatste is gemakkelijker gezegd dan gedaan. De vorming van een dergelijke mentale instelling vergt jaren van inspanning. Het vergt een gericht opleidings- en vormingsprogramma.

En het vergt bovendien een vorm van leiderschap die de vorming en ontplooiing van mentaal sterke militairen bevordert. De methode van commandovoering moet dan ook de ruimte bieden voor een dergelijk leiderschap en vorming. Het landmachtstelsel van opdrachtgerichte commandovoering is zo'n methode. Met behulp van deze methode wordt eenheid van opvatting en eenheid van inspanning bewerkstelligd, zonder dat de op het gevechtveld noodzakelijke vrijheid van handelen wordt ingeperkt.

Leiderschap

Op elk niveau kan adequaat worden ingespeeld op de snelle veranderingen die eigen zijn aan het gevecht zonder dat de centrale doelstellingen uit het oog worden verloren.

Een dergelijk systeem vergt nogal wat van de leiders: zij moeten hun natuurlijke neiging onderdrukken zich met de details van de uitvoering te bemoeien. Het vergt voorbeeldgedrag in alle geledingen van de organisatie. En als we als organisatie bereid zijn deze inspanningen te leveren en te blijven leveren, dan wordt in ieder geval vol-

daan aan de voldoende voorwaarden om invulling te geven aan een mentale component waarmee we in staat zijn de uitdagingen van het postmoderne conflict het hoofd te bieden.

Kortom, als de organisatie een helder beeld heeft van wat de mentale component moet inhouden en kans ziet dat in opleiding en vorming te integreren en als het leiderschap dat verder ondersteunt, dan zal die mentale component uiteindelijk binnen de organisatie gestalte krijgen. De terminologie *als* en *dan* geeft aan dat hier sprake is van een voldoende voorwaarde.

Draagvlak

Maar dat is niet genoeg. Naast voldoende voorwaarden moet ook nog worden voldaan aan een noodzakelijke voorwaarde en daarvoor wordt de term *mits* gebruikt. Een adequate mentale component kan alleen blijvend bestaan mits deze ook maatschappelijk breed wordt gedragen. Met andere woorden, de omgeving van de krijgsmacht zal het belang en de inhoud van de mentale component van militair vermogen moeten erkennen, aanvaarden en steunen.

Als aan die noodzakelijke voorwaarde geen inhoud wordt gegeven, zal de mentale vorming nimmer beklijven. Als er geen erkenning en steun bestaat voor het ethos van de militair, zal hij steeds worden geconfronteerd met de dissonantie tussen de verschillende mentale concepties van het staatsburger-zijn enerzijds en het militair-zijn anderzijds. Dat houdt geen mens vol.

Als ik dan de opvatting van de maatschappij op de krijgsmacht bezie en hoe het staat met de erkenning en steun voor het ethos van de militair, valt mij een aantal zaken op. Ik begin maar weer eens bij de Koude Oorlog. Tijdens deze Koude Oorlog werd enerzijds gerekend met een conflict van apocalyptische afmetingen, maar anderzijds werd dat onwaarschijnlijk geacht. Dat leidde binnen de strijdkrachten tot een onveranderlijke, niet-

kritische kijk op het krijgsbedrijf. Iemand die hiervoor serieus aandacht vroeg werd gezien als wereldvreemd.

Binnen de krijgsmacht

Binnen de krijgsmacht werd een bezinning op de mentale component onnodig geacht. We hadden in de virtuele strijd tegen het rode gevaar immers het gelijk aan onze zijde. Daarnaast waren de westerse democratieën de aartsvaders van de conventies van Genève en van de Verklaring omtrent de rechten van de mens.

Daarmee waren de rechten en plichten van de militair ondubbelzinnig afgebakend en het was vanzelfsprekend dat combattanten – en wij dus ook – zich daaraan zouden houden. Voor ons was bezinning op de mentale component overbodig.

Buiten de krijgsmacht

Met het voortduren van de vrede en daarmee het hoe langer hoe meer naar de achtergrond verdwijnen van de kans op een feitelijk gewapend conflict, ontstond buiten de krijgsmacht

Affiche over afschaffing van de groetplicht (Collectie NIMH)

Invoering van de vrije haardracht (KL-oefening 1975)
 (Foto Leger Film- en Fotodienst; collectie NIMH)

steeds meer belangstelling voor het functioneren van de krijgsmacht in de maatschappelijke context. Die belangstelling werd vooral ingegeven door de jaarlijkse instroom van tienduizenden dienstplichtigen en de bredere maatschappelijke ontwikkelingen die zij meebrachten bij hun tijdelijke intrede in de krijgsmacht.

Zo ontstond de roep om vermaatschappelijking van de krijgsmacht. En deze roep vond gehoor! Vanuit een maatschappelijk perspectief werd in rap tempo een einde gemaakt aan wat velen in de krijgsmacht noodzakelijke aspecten van het militaire functioneren noemden en evenzeveel buiten die krijgsmacht afdeden als ouderwets en contraproductief gedoe. Dit manifesteerde zich in een aantal maatregelen, zoals afschaffing van de groetplicht, de invoering van de vrije haardracht, de aanpassing van de krijgstuicht, enzovoort.

Gebrekkige belangstelling voor de krijgsmacht

Maar naast deze uiterlijke veranderingen, vond ook een andere verandering plaats. De zin van de krijgsmacht

werd niet langer als vanzelfsprekend ervaren, het waarom en hoe daarvan stond menigeeen steeds vager voor ogen. Onder meer onder invloed daarvan werd de duur van de eerste oefening teruggebracht en nogmaals teruggebracht, en nogmaals teruggebracht en uiteindelijk werd de opkomstplicht geheel opgeschort.

De krijgsmacht werd andermaal drastisch verkleind en omgevormd tot een

beroepsleger. En daarmee was aan alle voorwaarden voldaan om de krijgsmacht nagenoeg geheel uit de publieke belangstelling te doen verdwijnen.

De ontwikkelingen in de wereld om ons heen hebben die trend omgeboogen. De krijgsmacht raakte actief betrokken bij vele vredesmissies in de regio en daarbuiten. Soms waren de missies van korte duur en relatief eenvoudig. Vaak ook bleken missies zeer langdurige verplichtingen met zich mee te brengen en buitengewoon complex te zijn in de uitvoering. Het geweldsniveau kon sterk variëren naar plaats, tijd, duur en intensiteit.

Opeens werden we geconfronteerd met echte gewonden en sneuvelden er militairen. De publieke reactie op deze ontwikkelingen laat zich het beste kenschetsen met de term *verwarring*. Die verwarring beperkte zich niet tot de familie- en vriendenkring van de desbetreffende militairen. De verwarring deed zich ook voelen bij de ambtelijke en politieke top, de volksvertegenwoordiging en nagenoeg alle andere maatschappelijke geledingen. Het bleek voor menigeeen volstrekt onduidelijk waarvoor de krijgsmacht er überhaupt was en wat we van 'onze jongens' mochten verwachten, laat staan dat er enig idee

Opeens sneuvelden er militairen (Foto Mediacentrum KL; collectie NIMH)

bestond over wat de betrokken militairen daar zelf van dachten. De decennialange gebrekkige belangstelling voor de krijgsmacht had het zicht doen verliezen op de wezenskenmerken van de krijgsmacht en het daarbij behorende ethos.

Herwaardering

Vandaag de dag is de kijk vanuit de maatschappij op de praktijk van het militaire optreden dan ook aan verandering onderhevig. De concrete gevaren waarmee het hedendaagse militaire optreden gepaard gaat, leiden tot een herwaardering van dat optreden. Militairen worden weer gezien als professionals die recht hebben op maatschappelijke erkenning en steun.

Maar wat betekent dat in algemene termen voor de maatschappij: het aanvaarden en steunen van de militair? Het betekent dat er begrip moet bestaan voor het feit dat de krijgsmacht een organisatie is met specifieke wezenskenmerken. Vanuit die erkenning zal de maatschappij moeten aanvaarden dat binnen de krijgsmacht de dingen vaak anders toegaan dan daarbuiten.

Want als die erkenning uitblijft en de krijgsmacht wordt gezien als een gewone ambtelijke organisatie, dan wordt niet voldaan aan de noodzakelijke voorwaarde voor een geloofwaardig militair vermogen. Dan blijven we hinken op twee gedachten:

je mag wel slaan,
als het maar geen pijn doet,
want dat is sneu.

De mentale component moet naar inhoud zijn afgestemd op de inzet als geweldsorganisatie. Maar de invulling van de militaire mentale component moet wel passen in de brede maatschappelijke context. Anders wordt de militair nog steeds veroordeeld tot schizofrenie met betrekking

tot de mentale concepties van de staatsburger en die van de militair.

Gevolgen voor de maatschappij

Wetgeving

En wat betekent dit dan in concreto voor de maatschappij (en haar publieke vertegenwoordigers)? Het betekent (publieke) erkenning van het bijzondere karakter van de krijgsmacht. En dan vervolgens ook in de praktijk laten blijken dat daarmee rekening wordt gehouden. Bijvoorbeeld bij wetgeving: het is relatief kort geleden dat er een serieuze poging is ondernomen de krijgsmacht uit de grondwet te schrappen.

Maar ook bij de invoering van gewone wetten kan meer aandacht worden geschonken aan de bijzondere positie van de krijgsmacht. Vormt de integrale toepassing binnen de krijgsmacht van de arbeidsomstandighedenwet een blijk van erkenning van het bijzondere karakter van het functioneren van die krijgsmacht? Hoe staat dat met de wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg en de toepassing daarvan in de krijgsmacht?

Mag een 'combat life saver' dat doen waarvoor hij is, te weten levens redden op het gevechtsveld, of moet hij zich aan de regels houden die in Nederlandse ziekenhuizen gelden?

*Stel dat een 'combat life saver' bij een zwaargewonde soldaat een luchtweg-perforatie uitvoert. Dan gaat zich daar in Nederland een tuchtcommissie over buigen. Stel dat die gewonde soldaat het niet haalt, dan kan deze 'combat life saver' fors in de problemen komen. Hij mocht dat immers niet doen! En voordat je het weet gaat het om dood door schuld!
Wie er dan gek?*

Hoe kan je incasseringsvermogen vormen, het omgaan met teleurstellingen trainen als je je moet houden aan de wettelijke regelingen voor werken rusttijden? Tucht en orde hebben in de krijgsmacht een andere betekenis dan in de rest van de maatschappij.

Ik heb niet het idee dat men in de maatschappij zo tevreden is over de tucht en orde op straat: moet die tucht en orde van de straat dan ook moeten kunnen in de kazerne, of in het operatiegebied? Moet militaire rechtsvordering niet een eigen, specifieke vorm hebben?

*Je zult maar in Irak een zogeheten 'Knock (je klopt aan), Talk (je maakt een praatje) and Search (je doorzoekt het huis)' missie hebben uitgevoerd, waarbij je in een aantal huizen fors wat militair materieel hebt gevonden, terugkomen op het basiskamp en dan horen dat de Koninklijke Marechaussee serieus aan het onderzoeken is of deze 'Knock, Talk and Search drill' niet eigenlijk neerkomt op huisvredebreek. Terwijl er vanuit huizen op militairen wordt geschoten, en er sneuvelen militairen!
Wie is er nu gek?*

Zorg voor (oud-)militairen

De maatschappelijke erkenning zou ook gestalte moeten krijgen in de specifieke zorg die oud-militairen verdienen. Ik heb het over maatschappelijke zorg voor bij- en nascholing, werk en huisvesting, en sociale zorg bij fysieke en psychische klachten als uitvloeisel van hun militaire verleden. Maar ook op andere gebieden mag best wat meer begrip bestaan voor het bijzondere karakter van de krijgsmacht.

Moeten vakbondvertegenwoordigers zich publiekelijk uitlaten over veilig-

heidsmaatregelen in een operatiegebied, terwijl daar een commandant aanwezig is die dagelijks de afweging maakt tussen de veiligheid van zijn personeel en het uitvoeren van de opdracht?

De krijgsmacht is geen 'bedrijf'!

Moet ambtelijke eerezucht, competentiekwesties en politieke correctheid leiden tot op zijn zachtst gezegd veronachtzaming van de werkvloer in een operatiegebied en op zijn sterkst minachting? Het antwoord is natuurlijk: neen.

Al die dingen moeten we niet willen. De krijgsmacht is geen 'bedrijf' en daarmee moet rekening worden gehouden: bij de wetgeving, juridische procedures, medische procedures, werk- en rusttijden, tucht en orde, vakbonden, en noemt u maar op.

Let wel, ik pleit in dit artikel niet voor een totale uitzonderingspositie van de krijgsmacht, als zou de krijgsmacht buiten de wet moeten worden geplaatst. Daarmee is de krijgsmacht niet gediend. Waar ik wél voor pleit is een beter begrip voor wat de krijgs-

...de specifieke zorg die oud-militairen verdienen... (Veteranendag, 2005)

(Foto Mindef, D.V., P. Wiezorek; collectie NIMH)

macht kan en moet, en dat je van militairen niet kan en mag verwachten dat zij zich naar beste kunnen inzetten voor een maatschappij die hen niet serieus neemt.

Ik pleit dus voor publieke steun aan de krijgsmacht en een helder oog voor het bijzondere karakter van die krijgsmacht, en dat vergt soms souplesse in het beoordelen van het functioneren van die krijgsmacht. Op deze manier

kan een wezenlijke bijdrage worden geleverd aan de noodzakelijke voorwaarde voor een mentaal krachtige krijgsmacht.

Kortom, de krijgsmacht is er voor de maatschappij, en de militairen in die krijgsmacht willen en kunnen van alles daarvoor doen. Willen en kunnen vormen de basisbegrippen voor de inhoud van de mentale component. De invulling daarvan moet primair zijn afgestemd op de omstandigheden waaronder militairen opereren.

De invulling moet vorm krijgen met het verinnerlijken van de centrale waarden van de Koninklijke Landmacht en met leiderschap dat wordt ondersteund door het systeem van opdrachtgerichte commandovoering.

De vereiste mentale instelling staat en valt evenwel met de erkenning en de waardering die ze vanuit de maatschappij en haar publieke vertegenwoordigers krijgt: in woord en daad. Mits dat gebeurt, zijn militairen bereid en in staat dat te doen wat van hen wordt verwacht en de daaraan verbonden consequenties te accepteren.

En dat gaat ver, soms heel erg ver, zoals onlangs – op 15 augustus 2004, met de dood van Jeroen Severs – nog eens onomstotelijk is aangetoond.

'Maatschappelijke erkenning zou ook gestalte moeten krijgen in de specifieke zorg die oud-militairen verdienen' (Bronbeek)

(Foto Leger Film- en Fotodienst; collectie NIMH)

Geestelijke Gezondheidszorg voor militairen en veteranen

prof. dr. B.P.R. Gersons, dr. W.H.M. Gorissen,
dr. M. de Vries, drs. C. IJzerman, drs. D.A. Wiersma*

Inleiding

De functie en de samenstelling van de Nederlandse krijgsmacht zijn in beweging: van landsverdediging naar het handhaven van vrede in het buitenland, van krijgsmachtdeel-gebonden naar gezamenlijk optreden. Daarnaast is er een nieuwe generatie veteranen ontstaan, die een eigen aanpak vraagt: de 'jonge' veteranen die hebben deelgenomen aan vredesmissies en de dienst hebben verlaten.

Deze ontwikkelingen stellen nieuwe eisen aan de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) voor militairen en veteranen. Er is behoefte aan eenheid van visie en aanpak, en aan optimalisering

* B.P.R. Gersons is hoogleraar psychiatrie aan de Universiteit van Amsterdam en lid van de raad van bestuur van De Meren, de organisatie voor regionale, forensische en academische geestelijke gezondheidszorg te Amsterdam.

W.H.M. Gorissen is arts voor maatschappij en gezondheid, en epidemioloog en manager Zorgontwikkeling bij De Meren.

M. de Vries is gezondheidswetenschapper en senior beleidsmedewerker onderzoek en ontwikkeling bij de Stichting Impact, Landelijk kennis- en adviescentrum psychosociale zorg na rampen.

C. IJzerman is kolonel-arts, verbonden aan de Dienst Militaire Gezondheidszorg van het ministerie van Defensie.

D. A. Wiersma is sociaal-wetenschapper en zelfstandig adviseur Ariadne Coaching & Organisatieontwikkeling.

van de inhoud van de zorg. De staatssecretaris van Defensie, C. van der Knaap, heeft in september 2004 prof. dr. B.P.R. Gersons, hoogleraar psychiatrie en expert op het gebied van psychotrauma, gevraagd te adviseren over een visie op en een blauwdruk voor de militaire geestelijke gezondheidszorg (GGZ).

De staatssecretaris sloot daarmee aan bij het advies Veteranenzorg van luitenant-generaal b.d. C.J.M. de Veer, waarin werd opgeroepen tot eenheid van visie en handelen, ondersteund door een expertisecentrum van Defensie.

Met medewerking van meerdere interne en externe deskundigen is het advies 'Bijzondere missie: GGZ voor militairen en veteranen', in het vervolg aangeduid als 'het advies', tot stand gekomen en op 1 juni 2005 uitgebracht.

Dit artikel gaat in op de inhoud van het advies. Allereerst staan we kort stil bij de gevolgen die een uitzending kan hebben en beschrijven we de bestaande militaire GGZ en vergelijken deze met de civiele GGZ. Daarna zetten we de ontwikkelde visie en blauwdruk uiteen. Als laatste volgt wat Defensie doet met het advies.

Gevolgen van uitzendingen

In Nederland nemen jaarlijks enkele duizenden militairen deel aan vredes-

missies. Deze uitzendingen hebben voor het overgrote deel van de uitgezonden militairen positieve gevolgen. Veel militairen zijn trots op hun bijdrage aan de vrede en de wederopbouw in de inzetgebieden. Zij zien met tevredenheid terug op hun uitzending; zij kennen de waarde van hechte banden met collega's en zijn persoonlijk sterker geworden. Het merendeel van hen zal de meege maakte gebeurtenissen dan ook een

Boven: Het Veteraneninsigne, een Veteranenpas en een luchtfoto van het Veteraneninstituut te Doorn

Links: Op het Veteraneninstituut te Doorn reikt ick Van Baal het Veteraneninsigne uit aan veteranen van de vier Opco's

(Foto's AVDD; collectie NIMH)

Uit Nederlands en internationaal onderzoek blijkt dat het risico op psychische problemen en stoornissen als gevolg van uitzending aanzienlijk is. Ongeveer één op de vijf uitgezonden militairen ontwikkelt klachten, vooral lichamelijk onverklaarde klachten (LOK) of symptomen van een post-traumatische stress-stoornis (PTSS). Bij een deel van deze mensen blijven de klachten lang bestaan en bij een beperkt deel zijn de klachten zo ernstig dat ze behandeling behoeven (PTSS; bij 4-5 procent van de uitgezonden militairen).

Er is dus een grote inspanning op psychologisch gebied nodig om militairen optimaal voor te bereiden op hun moeilijke taak elders in de wereld, of in Nederland wanneer het nationale taken, bijvoorbeeld terrorismebestrijding, betreft.

Huidige militaire ggz

Doelgroep

De primaire doelgroep van de militaire ggz bestaat uit bijna 51.000 actieve

passende plaats kunnen geven in hun verdere leven.

Dit neemt natuurlijk niet weg dat militairen een beroep met grote risico's hebben. Tijdens uitzending moeten zij in onbekende gebieden met ongekende omstandigheden en culturen vrede tot stand brengen of bewaren. Vijandige groeperingen kunnen een enorme bedreiging vormen voor de uiterst zichtbare en herkenbare militairen

van wie – in beginsel en afhankelijk van het soort missie – een neutrale opstelling wordt verwacht.

Militairen kunnen onder meer te maken krijgen met gijzeling, mishandeling, marteling, een afwijzende houding van de lokale bevolking of lichamelijk letsel. Los van de directe gevaren die deze situaties in zich dragen, vergroten zij ook de kans op het ontwikkelen van klachten na uitzending.

militairen, grotendeels jonge, autochtone mannen. Soms worden veteranen of burgerpersoneel behandeld. Familieleden worden incidenteel meebehandeld. De komende jaren zal het aantal 'jonge' veteranen sterk toenemen ten opzichte van het aantal 'oude' veteranen.

Psychische stoornissen

In de civiele en militaire GGZ worden in dezelfde mate vergelijkbare diagnoses gesteld. Militairen en burgers van gelijke leeftijd en geslacht blijken vergelijkbaar wat betreft het algemene voorkomen van psychische stoornissen. Uitzonderingen op deze regel vormen de diagnose PTSS, die bij militairen vaker wordt gesteld, en zeer ernstige psychiatrische stoornissen. Deze laatste komen bij militairen nauwelijks voor; vermoedelijk vanwege de screening bij indiensttreding.

Vanwege het repressieve beleid ten opzichte van alcohol en drugs zullen

'middenstoornissen' (klachten ten gevolge van (overmatig) gebruik van deze middelen) naar verwachting minder worden aangetroffen dan bij de in leeftijd en geslacht vergelijkbare civiele bevolking.

Naar schatting heeft – net als bij de civiele bevolking – eenkwart van alle militairen in één jaar een psychische stoornis (vooral depressie en angststoornissen). Epidemiologisch onderzoek naar het vóórkomen van psychische stoornissen bij militairen en veteranen kan meer duidelijkheid bieden over daadwerkelijke en actuele prevalenties. Tot op heden is dergelijk onderzoek niet verricht.

Van de militairen met een psychische stoornis heeft ongeveer eentiende deel behandeling nodig (dus 2,5 procent van alle militairen). Hierbij moet het aandeel uitzendingsgerelateerde klachten en de daaruit voortvloeiende behandelingen nog worden opgeteld.

Het gebruik van de militaire GGZ wijkt niet sterk af van de schattingen op basis van gegevens over de burgerbevolking. Uitzendingsgerelateerde stoornissen betreffen ongeveer 10 procent van de instroom in de militaire GGZ. De instroom van veteranen is beperkt, behalve bij het Centraal Militair Hospitaal (CMH).

Organisatie van de zorg

Ook wat betreft de organisatie van de zorg zijn er gelijkenissen tussen de militaire en civiele GGZ. Net als in de civiele gezondheidszorg heeft de militaire arts de eerstelijnsrol voor GGZ-problematiek. De militaire GGZ functioneert als tweedelijns-GGZ, maar met een deels eerstelijns toegang. Zij levert zorg in de reguliere situatie op kazernes en bases en rond uitzending. Voor crisisinterventies en enkele specifieke behandelvormen wordt samengewerkt met de civiele GGZ. Het zorgaanbod van de militaire GGZ is samengevat in tabel 1 (situatie mei 2005).

Uitvaart van een Nederlandse SFOR-militair, Bosnië-Herzegovina (Foto Mediagroep SFOR; collectie NIMH)

KONINKLIJKE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP

OPGERICHT 6 MEI 1865

ALGEMENE LEDENVERGADERING 3 MEI 2006

Op 3 mei 2006 zal de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering van de KVBK plaatsvinden. De vergadering vindt plaats aansluitend op de lezing van generaal-majoor KLu J.S.Willemse. De vergadering is opengesteld voor alle leden van de KVBK.

Locatie: Perscentrum Nieuwspoor – Lange Poten 10 – Den Haag – Zaal: Wandelganger 2

Aanvang: 19.00 uur

AGENDA

- Opening
- Mededelingen
- Bestuurswisseling & verkiezing
- Jaarverslag 2005
- Financieel jaarverslag
- Verslag Kascontrolecommissie
- Begroting 2006
- Promotie activiteiten
- Website
- Activiteitenprogramma 2006
- Rondvraag
- Sluiting

SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR

De huidige samenstelling van het bestuur is als volgt:

Voorzitter	Generaal-majoor KLu F.H. Meulman
Vice-voorzitter	Generaal-majoor drs. A.G.D. van Osch
Secretaris	Luitenant-kolonel KLu E.M. Wijers
Penningmeester	Kolonel (res.) M.P. Dekker
Public Relations	Mevrouw drs. T.H.L. van de Wetering
Hoofdredacteur Militaire Spectator	Brigade-generaal b.d. prof. J.M.J. Bosch

Overige bestuursleden:

Brigade-generaal K.A. Gijsbers
Kolonel KLu T.H.W. ten Haaf
Mr. H.P.P.M. Horbach
Luitenant-kolonel drs. J.A.J. Leijtens
KLTZ H. Lodder (waarnemend)
Drs. A.P. Venema

JAARVERSLAG SECRETARIS 2005

Het KVBK-bestuur blik met tevredenheid terug op het jaar 2005. In de voorafgaande jaren was een neerwaartse trend in het ledenaantal zichtbaar. Daarbij liet ook het aantal activiteiten een teruglopende lijn zien. Het bestuur heeft zich daarbij in de doelstellingen voor 2005 geconcentreerd op het tot staan brengen van het dalende ledental en het verzorgen van een kwalitatief en kwantitatief goed programma. 2005 Moest een jaar worden waarin de KVBK weer op de kaart werd gezet!

BESTUUR

Begin 2005 legde de secretaris, luitenant-kolonel N. van der Zee, zijn bestuursfunctie neer. In zijn plaats trad luitenant-kolonel KLu E.M. Wijers aan. Vrijwel direct daarna werd het bestuurslid PR, majoor T. Koot, opgevolgd door mevrouw drs. T.H.L. van de Wetering. In de tweede helft van 2005 ging KTZ H. Satijn met functioneel leeftijdsontslag en is zijn bestuurszetel voorlopig ingenomen door KLtz H. Lodder. Met deze bestuurswisseling is de KVBK in 2005 gaan bouwen aan de hierboven genoemde doelstellingen.

ACTIVITEITEN

Het bestuur is van mening dat het organiseren van voldoende en interessante activiteiten het middel bij uitstek is om de KVBK weer op de kaart te zetten. Het streven daarbij was elke maand, met uitzondering van de maanden juli, augustus en december, een activiteit te organiseren. Hoewel niet zo gespreid als bedoeld, is het gewenste aantal van tien gehaald. Niettemin heeft het bestuur moeten besluiten een tweetal activiteiten vanwege een te gering aantal inschrijvingen, niet door te laten gaan.

De eerste activiteit was een bijeenkomst over het 'rapport Koenders', een forumdiscussie in samenwerking met de Atlantische Commissie. Deze sessie werd goed bezocht en ging gepaard met een pittige discussie. Eveneens goed bezocht was de lezing van dr. H. Sosabowski, de kleinzoon van de befaamde Poolse generaal, die ten tijde van operatie *Market Garden* een sleutelrol vervulde. Dr. Sosabowski ging in op enkele persoonlijke aangelegenheden van zijn grootvader en de belevissen van de Poolse brigade. In zijn eindevaluatie schetste hij hoe het zowel de generaal als zijn brigade is vergaan na de operatie.

Tijdens de april-lezing sprak commodore KLu J. van Hoof over zijn ervaringen als commandant van het eerste Nederlandse Provinciale Reconstructieteam (NL-PRT) in Pol e Khomri in Afghanistan. Vervolgens hield generaal-majoor C.G.J. Hilderink in mei de lezing over de NAVO Training Missie in Irak. Deze lezing was georganiseerd op de KMA, als invulling op het streven om niet alle activiteiten in de Haagse regio te organiseren.

Helaas moest het bestuur besluiten de lezing van drs. B. Schoenmaker van het NIMH over de bevrijding van Nederland af te gelasten; het aantal inschrijvingen was te beperkt om een lezing als deze door te laten gaan. Daarmee was het programma voor het eerste halfjaar van 2005 afgerond.

Het bestuur heeft van veel belangstellenden positieve reacties ontvangen.

Na het zomerreces stonden er weer andere activiteiten op het programma. Op de eerste september was een lezing met aansluitend een rondleiding op de Hr Ms Rotterdam georganiseerd. Enkele weken later was er opnieuw een succesnummer: de *battlefieldtour*. Deze keer werd een bezoek gebracht

aan 'Overloon', waar zich tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog een relatief onbekend episode in de bevrijding van Nederland heeft afgespeeld.

Dat de activiteiten van de KVBK niet altijd direct aan militaire of krijgskundige aspecten gelieerd hoeven te zijn, werd aangetoond met de lezing van drs. E. Wellenstein over het Internationale Strafhof. Net als de lezing van dr. D. Engelen over de 'stay-behind-organisatie' kon ook deze voordracht op veel aandacht rekenen. Helaas moest de laatste activiteit van 2005, een excursie naar het 'C2 Support Center' in Ede, vanwege een te gering aantal inschrijvingen worden afgelast.

PRIJZEN

Ook dit jaar zijn er prijzen uitgereikt voor de beste eindschrijftjes van zowel de KMA als het KIM. Op 4 februari 2005 reikte de voorzitter van de KVBK, generaal-majoor F. Meulman op het KIM in Den Helder de jaarlijkse KVBK-schrijftje uit aan de eerste-luitenant der mariniers M.B.M. Jansen, voor de beste KIM-schrijftje. Analooch reikte de voorzitter op 24 november op de KMA in Breda de schrijftje uit voor de beste KMA-schrijftje, die van cadet vaandrig O. Lindelauf.

ZICHTBAARHEID KVBK

Een ander aspect dat bijdraagt aan het op de kaart zetten van de KVBK is de zichtbaarheid van de vereniging. De relevante activiteiten maken daar een wezenlijk deel van uit, maar er is natuurlijk meer. Het bestuur heeft derhalve gemeend dat de herkenbaarheid van de KVBK verbeterd moest worden. Om die reden is het logo gerestyled. Daarnaast is er voor gekozen de zichtbaarheid van de KVBK bij de activiteiten te vergroten en daarbij de aandacht te vestigen op de vereniging in het algemeen en het lidmaatschap in het bijzonder. Ook dat werpt op dit moment de eerste vruchten af. Niet in de laatste plaats besloot het bestuur om de website van de KVBK compleet te vernieuwen. Op het moment dat u dit leest is de nieuwe site net operationeel en kunt u kennismaken met de totaal vernieuwde KVBK-website op www.kvbk.nl.

DE 'MILITAIRE SPECTATOR'

Het door de KVBK uitgegeven blad *Militaire Spectator* heeft een ware metamorfose ondergaan. Zo wordt het blad nu geheel in kleur uitgegeven waardoor het een professionelere uitstraling heeft gekregen. Maar ook inhoudelijk gaat het goed met de *Militaire Spectator*; enerzijds is er nu een volledig 'paarse' redactie en anderzijds is toegezegd dat de artikelen worden opgenomen in de database van *Cambridge Scientific Abstracts*. Daarnaast is onderzocht op welke manier de *Militaire Spectator* op termijn via internet digitaal beschikbaar kan komen. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat dit de komende periode zal worden gerealiseerd.

BEKENDMAKEN VAN ACTIVITEITEN

Een punt van aandacht voor het bestuur vormt het bekendstellen van de activiteiten. Regelmatig blijkt dat het aantal inschrijvingen voor een activiteit achter blijft bij de verwachtingen. Het KVBK-bestuur is van mening dat dit komt doordat niet alle leden en belangstellenden tijdig van een activiteit op de hoogte zijn gebracht.

Tot op heden wordt veel gebruik gemaakt van aankondigingen in de *Militaire Spectator* en in de *Defensiekrant*. Daarnaast wordt op onze internetsite www.kvbk.nl ruimschoots aandacht besteed aan de activiteiten. Sinds kort kunnen zowel leden als belangstellenden zich aanmelden voor een e-mailservice via info@kvbk.nl: u ontvangt dan van elke activiteit automatisch een e-mail met alle relevante informatie.

JAARVERSLAG PENNINGMEESTER 2005

RESULTATEN 2005

1. **Algemeen.** Het jaar 2005 was voor de vereniging financieel (opnieuw) gunstiger dan voorzien. Uit de gewone activiteiten van de vereniging is een positief resultaat bereikt van € 9.924,01 terwijl een (positief) saldo van € 750,- was begroot. Enerzijds vielen de inkomsten € 1.189,59 hoger uit dan begroot. Anderzijds bleven de uitgaven achter € 7.984,42 bij de begroting. Deze twee verschijnselen resulteerden tezamen in het eerder gemelde positieve resultaat.

2. De kosten van het bouwen van de website zijn in eenmaal afgeschreven in het jaar 2001. Naar de mening van het bestuur was het destijds niet verantwoord de waarde van website te activeren, omdat op dat moment geen goed inzicht bestond in de mate waarin dit initiatief zou aanslaan. Inmiddels is geconcludeerd dat de website een blijvende plaats moet krijgen in de communicatie van de vereniging. In de toekomst zal dan ook de waarde van de website worden afgeschreven in een periode van 3 jaren.

3. Na een uitvoerig onderzoek, is inmiddels opdracht gegeven voor de herbouw van de site, die een veel grotere dienstverlening aan de leden zal gaan bieden. De bouw is aangevangen en een aanbetaling is verricht. Deze staat in zijn geheel als waarde op de balans, omdat de site nog niet is opgeleverd en pas in 2006 'live' zal gaan. In 2006 zal dan ook voor het eerst een afschrijving op deze balanspost worden verricht.

4. Door de inspanningen van het bestuur op het gebied van programma en ledenwerving, is de het ledental van de vereniging in 2005 licht gestegen. Daarmee is de dalende trend in het leden-tal tot staan gebracht. Van deze leden betaalt 47 % per incasso, 39 % per acceptgirokaart en de rest betaalt per factuur (veelal via een verzendhuis) of heeft een gratis lidmaatschap (bv. fracties van de politieke partijen in de 2e Kamer).

5. **Baten.** In totaal is door de leden over 2005 een bedrag van € 22.152,30 verschuldigd aan contributie. Het verschuldigde bedrag betekent een daling van 1,7 % ten opzichte van 2004. Van het verschuldigde contributiebedrag is een bedrag van € 393,20 (1,8 %) afgeschreven als oninbaar. Deze afschrijving wordt ten laste gebracht van de voorziening die daarvoor was genomen. Het percentage is lager dan vorig jaar (2004 : 4 %), hetgeen conform de verwachting was. Wel staat er nog een relatief groot bedrag open, hetgeen met name wordt veroorzaakt door het sterk verslechterde betalingsgedrag van het ministerie van Defensie.

6. Een groot gedeelte van het verenigingskapitaal is belegd in vastrentende waarden (obligaties). De beleggingsresultaten zijn ook dit jaar hoger uitgevallen dan aanvankelijk was voorzien; ten opzichte van de begroting met 13,3 %. De enigszins aantrekkende rente heeft een negatief effect op de koersen van vastrentende waarden. Tegenover de hogere beleggingsopbrengsten, staat daarom een (klein) koersverlies van € 625,46 (0,6 % van de belegde waarde). Dit bedrag wordt evenwel niet meegeteld in de 'normale' baten, maar rechtstreeks aan de verlies- en winst rekening toegevoegd. In het afgelopen is de effectenportefeuille van de vereniging overgebracht van FORTIS Bank naar Staal Bankiers, omdat daar beter advies wordt gegeven.

7. In totaal is een bedrag van € 72,50 aan giften en andere 'overige inkomsten' ontvangen.

8. **Lasten.** De bestuurskosten (het totaal van de posten Ledenadministratie, Secretariaat, Public Relations Algemeen, Betalingsverkeer en Overig bestuur) bedragen € 3.422,69 hetgeen vrijwel conform de begroting (€ 3.500) is. Dit jaar is de post voor het beheer van de website, niet langer onder 'Bestuurskosten' opgenomen, maar separaat zichtbaar gemaakt.

9. De post 'Lezingen' laat een onderschrijding zien van € 6.216,38. Dit ondanks het duidelijk toegenomen aantal lezingen. Door goed gebruik te maken van de mogelijkheden die ons werden geboden en samenwerking met andere verenigingen te zoeken, heeft de intensivering van het programma geen evenredig effect in financiële zin gekregen.

10. Ook in 2005 is een excursie / battlefieldtour gehouden; dit maal naar de omgeving van Overloon. De deelnemers dragen bij in de kosten. De kosten (€ 405) waren lager dan was begroot, omdat het ministerie van Defensie opnieuw gratis busvervoer ter beschikking stelde.

11. Balans per 31 december 2005 en besteding resultaat.

Naast de resultaten uit de normale activiteiten van de vereniging (€ 9.924,01), is er in totaal een bedrag van € 6.854,40 aan voorzieningen vrijgevallen. Daar staat tegenover dat er op de beleggingen een klein koersverlies is geboekt (€ 625,46). Het verenigingsjaar wordt daarmee afgesloten met een totaal positief resultaat € 16.152,95. Het bestuur stelt voor:

- een voorziening van € 1.500,- te nemen voor niet-betalende leden en
- het resterende bedrag ad € 14.652,95 toe te voegen aan het kapitaal, dat daardoor groeit tot een bedrag van € 115.610,51

BEGROTING 2006

12. **Baten.** Gelet op het gestabiliseerde ledental mag worden aangenomen dat een bedrag van € 22.000 aan contributie kan worden geïnd.

13. Mede naar aanleiding van het resultaat van 2005, wordt verwacht dat in 2006 een beleggingsresultaat van € 3.750 kan worden gerealiseerd.

14. **Lasten.** Het bedrag voor lezingen wordt voor het komende jaar onveranderd begroot op € 10.000.

15. De kosten voor het onderhoud van die website hebben thans een structurele plaats op de begroting. De waarde van de website zal worden afgeschreven in een periode van 3 jaren, hetgeen op een afschrijvingsbedrag van € 2.500 neerkomt.

16. De vergoeding voor de ledenadministratie blijft ongewijzigd op € 100,- per maand.

17. **Resultaat.** De begroting voor het jaar 2006 vertoont een overschot van € 1.500,-.

BALANS PER 31 DECEMBER 2005

(alle bedragen in €)

ACTIVA

Liquide middelen

Girorekening 1	1.431,01	
Girorekening 2	50,46	
Bank (rek-cour)	50,93	
Staal	1.878,69	
Subtotaal		3.411,09

Beleggingen

Rente/Leeuwrekening	4,78	
Kapitaalrekening	20.000,00	
Obligaties	92.326,93	
Subtotaal		112.331,71

Debiteuren

Openst. debiteuren	2.310,00	
Voorschotten	855,51	
Subtotaal		3.165,51

Inventaris

Boekwerken	0,00	
Apparatuur	1.999,00	
Software	0,00	
Papier/folders	376,04	
Website	6.854,40	
Subtotaal		9.229,44

TOTAAL GENERAAL

128.137,75

PASSIVA

Vreemd vermogen

Contributie 2006	0,00	
Subsidie 2006	0,00	
Crediteuren	0,00	
Subtotaal		0,00

Eigen vermogen

Kapitaal per 1/1	100.957,56	
Resultaat 2005	9.924,01	
Verlies en winst	0,00	
Vrijgevallen voorzieningen	6.854,40	
Koersverschillen	-625,46	
Subtotaal		117.110,51

Voorzieningen

Dub. debiteuren	2.455,51	
Subtotaal		2.455,51

Reserveringen

Lustrum	4.537,80	
Jaarboek	714,30	
Apparatuur	674,03	
Website (bouw)	2.645,60	
Subtotaal		8.571,73

TOTAAL GENERAAL

128.137,75

BEGROTING 2006

(alle bedragen in €)

BATEN

	Begroot
Contributie	22.000,00
Beleggingsopbrengsten	3.750,00
Subsidie	0,00
Diversen	0,00

Totaal

25.750,00

LASTEN

	Begroot
Ledenadministratie	1.200,00
Secretariaat	400,00
Public relations (Alg)	400,00
Betalingsverkeer	500,00
Overig bestuur	1.000,00
Totaal bestuur	3.500,00
Website (afschrijving)	2.500,00
Website (beheer)	2.750,00
Website totaal	5.250,00
Afschrijving/licenties	2.500,00
Lezingen	10.000,00
Excursies	1.500,00
Jaarboeken	0,00
Prijzen	1.000,00
Diversen	500,00

Totaal

24.250,00

Resultaat

1.500,00

Type zorg	'Reguliere' situatie	Voor uitzending	Tijdens uitzending	Na uitzending
Preventie	0 ^e lijn: werkgeversrol direct leidinggevende; militair zelf; groep; aanstellingskeuring; vliegerpsychologen KLu 1 ^e /2 ^e lijn: -	0 ^e lijn: werkgeversrol direct leidinggevende 1 ^e lijn: voorlichting 2 ^e lijn: zonodig ondersteuning voorlichting	0 ^e lijn: werkgeversrol direct leidinggevende; militair zelf; groep 1 ^e lijn: - 2 ^e lijn: psycholoog ter plaatse of SPRINT *	0 ^e lijn: werkgeversrol direct leidinggevende; militair zelf; groep 1 ^e lijn: voorlichting 2 ^e lijn: ondersteunen voorlichting
Vroeg-signalering	0 ^e lijn: werkgeversrol direct leidinggevende; militair zelf; groep; MDD en geestelijke verzorging 1 ^e lijn: laagdrempelige toegang; verwijzing (huisarts en bedrijfsarts) 2 ^e lijn: -	0 ^e lijn: werkgeversrol direct leidinggevende 1 ^e lijn: - 2 ^e lijn: -	0 ^e lijn: werkgeversrol direct leidinggevende; militair zelf; militair zelf; groep; MDD en geestelijke verzorging 1 ^e lijn: laagdrempelige toegang; verwijzing 2 ^e lijn: psycholoog ter plaatse of SPRINT	0 ^e lijn: werkgeversrol direct leidinggevende; militair zelf; groep; MDD en GV; rol Vi (veteranen) 1 ^e lijn: laagdrempelige toegang; verwijzing 2 ^e lijn: voorlichting en 'debriefing'; bevraging na zes maanden
Behandeling / begeleiding	0 ^e lijn: - 1 ^e lijn: eerstelijns-behandeling (huisarts, MDD), verwijzing 2 ^e lijn: gespecialiseerde diagnostiek en behandeling	0 ^e lijn: - 1 ^e lijn: eerstelijns-behandeling (huisarts, MDD), verwijzing 2 ^e lijn: gespecialiseerde diagnostiek en behandeling	0 ^e lijn: - 1 ^e lijn: eerstelijns-behandeling (huisarts, MDD), verwijzing 2 ^e lijn: psycholoog ter plaatse of SPRINT	0 ^e lijn: - 1 ^e lijn: eerstelijns-behandeling (huisarts, MDD), verwijzing 2 ^e lijn: gespecialiseerde diagnostiek en behandeling
nazorg	0 ^e lijn: werkgeversrol direct leidinggevende 1 ^e lijn: begeleiding rehabilitatie 2 ^e /3 ^e lijn: behandelcomponent rehabilitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t. rol Vi

Tabel 1: Overzicht zorgaanbod militaire GGZ (situatie mei 2005)

De totale omvang van de militaire GGZ bedraagt 94 FTE. Deze is verdeeld over de afdeling Psychiatrie van het CMH en drie krijgsmachtdeelgebonden ambulante GGZ-afdelingen: de Afdeling Individuele Hulpverlening van de Koninklijke Landmacht / Koninklijke Marechaussee (AIH-KL/KMar), de Afdeling GGZ van de Koninklijke Luchtmacht (AGGZ-KLu) en de GGZ van de Koninklijke Marine (GGZ-KM).

De krijgsmachtdelen verschillen niet alleen qua kleur maar ook voor wat betreft de organisatie, visie en uitvoering van de zorg. Zo heeft de AIH-KL/KMar relatief veel psychologen/psychotherapeuten in dienst (29 op 1 psychiater) en zijn de verschillen bij de zorg rond uitzending geprononceerd. Een uitzondering hierop vormt de geharmoniseerde – de door alle krijgsmachtdelen gebruikte – nazorgvragenlijst die zes maanden na terugkeer wordt afgenomen.

Wanneer de organisatie van de GGZ voor militairen en veteranen in andere westerse landen nader wordt be-

schouwd, blijkt er geen standaardoplossing te zijn voor de zorg rondom uitzendingen. In verhouding tot een aantal andere westerse landen is de Nederlandse militaire GGZ niet onderbezet.

Kwaliteit van zorg, onderzoek en kennismangement

In de civiele GGZ zijn zorgprogramma's en zorglijnen sterk in ontwikkeling. Binnen de militaire GGZ zien we dit terug bij de afdeling Psychiatrie

Kosovo-missie. Psychologische einddebriefing van de bedrijfsmaatschappelijke werker behorend tot 41 (NL) ARTY BNRA KFOR II in Orahovac, april 2000

van het CMH. Hier bestaan naast een algemene zorglijn, specifieke zorglijnen voor PTSS en alcohol. De ambulante militaire GGZ-afdelingen werken niet met specifiek ontwikkelde zorglijnen of zorgprogramma's. Er wordt wel gebruik gemaakt van civiele GGZ-behandelrichtlijnen.

De militaire GGZ beschikt niet over een eenduidig kwaliteits- of registratie- en dossiersystemen. Aansluiting bij de landelijke standaarden in de civiele GGZ voor registratie en kwaliteitsmanagement is niet op alle plaatsen gerealiseerd.

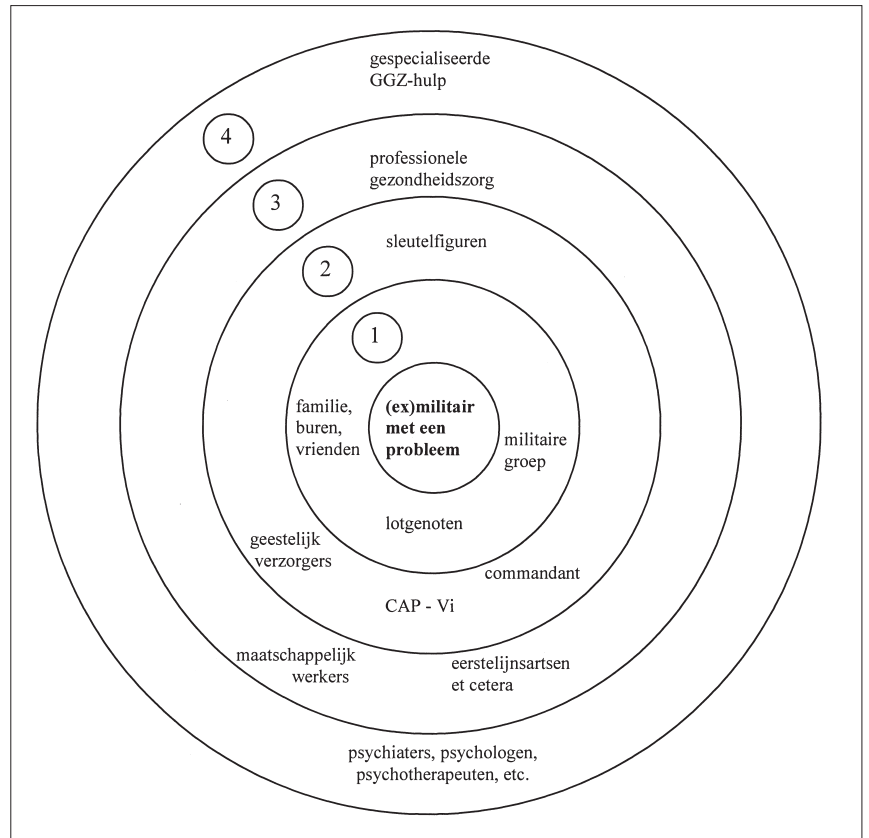
De militaire GGZ beschikt niet over een lange-termijnvisie op kennisontwikkeling en onderzoek. Kennis wordt 'te hooi en te gras' verzameld, terwijl wetenschappelijk onderzoek sterk door persoonlijke belangstelling bepaald wordt. Coördinatie van wetenschappelijk onderzoek ontbreekt, evenals samenwerking tussen de verschillende uitvoerende partijen. De wisselwerking tussen de klinische praktijk, onderzoek en beleid is nog gering, waardoor het kennismanagement zwak is en bepaalde soorten relevant onderzoek ontbreken. In de nieuwe opzet wordt hierin structuur aangebracht.

Visie: Op weg naar eenheid in de zorg voor militairen en veteranen

Militaire GGZ in het algemeen

In 'het advies' is de volgende visie op de militaire GGZ geformuleerd: de militaire GGZ is een primair bedrijfsgerichte GGZ voor mensen met het beroep met grote risico's van militair. Zij vindt haar legitimatie in de operationele inzet bij oefeningen en uitzending, de aanwezigheid van specifieke problematiek bij militairen en veteranen, en de nadruk op inzetbaarheid.

Er kan onderscheid worden gemaakt tussen de gespecialiseerde GGZ in 'engere' zin (de tweede lijn) en de GGZ in 'brede' zin, waaronder wordt verstaan: de zorg door familie, collega's,

Figuur 1: Kringenmodel voor de GGZ, aangepast aan de militaire situatie

commandanten, geestelijk verzorgers, en een eerste lijn van militair artsen en maatschappelijk werk. Hiervoor kan het 'kringenmodel' voor de geestelijke gezondheidszorg worden gebruikt, met enige aanpassingen voor de militaire situatie (zie figuur 1).

Wat betreft de zorg rondom uitzending is dit kringenmodel voor militairen en veteranen erg belangrijk. Als er in de verschillende kringen goede kennis aanwezig is over de factoren die belangrijk zijn vóór, tijdens, maar vooral ná uitzendingen, kunnen opvang en signalering van eventuele problemen beter plaatsvinden.

Geestelijke gezondheidszorg kan op verschillende momenten in het leven van militairen noodzakelijk zijn. De inhoud van de zorg dient daarom zo goed mogelijk aan te sluiten bij de verschillende episoden in het militaire bestaan: op de kazerne, rondom uitzending en na het verlaten van de dienst.

Militaire GGZ in 'engere' zin per episode

De militaire GGZ voor kazernes en bases – de reguliere zorg – hoeft in principe niet inhoudelijk te verschillen van de civiele GGZ. Dit betekent dat er gebruik dient te worden gemaakt van protocollen voor intake en kortdurende behandeling, evenals van specialistische, diagnosespecifieke zorgprogramma's voor veel voorkomende stoornissen, waaronder depressie, angststoornissen, PTSS en LOK.

De zorg vóór, tijdens en na uitzending is een kerntaak van de militaire GGZ. Vooral voorafgaand aan de uitzending, maar ook in de perioden daarna draagt de militaire GGZ mede zorg voor de informatieverstrekking aan militairen en de 'kringen' rondom hen. Het ontbreken van een 'terugvalmogelijkheid' op de civiele GGZ, terwijl de militair zich in een 'hoogerisicosituatie' bevindt, stelt bijzondere

eisen aan de beschikbaarheid en organisatie van de zorg tijdens de uitzending.

Ook bij de afronding van een uitzending en in het traject van de nazorg speelt de militaire GGZ een rol. De militaire GGZ rond uitzending heeft behoefte aan krijgsmachtbrede, gestandaardiseerde richtlijnen en protocollen waarbinnen ruimte bestaat voor verbijzonderingen. Afwijkingen op de regel, bijvoorbeeld op basis van een beoordeling van de karakteristieken van een missie, kunnen met advies van de militaire GGZ worden vastgesteld door de Directie Militaire Gezondheidszorg van de Hoofddirectie Personeel en worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Chef Defensiestaf.

Het verdient aanbeveling de zogenoemde 'debriefing' zo dicht mogelijk terug te brengen tot zijn oorspronkelijke militaire betekenis. Dat betekent dat voorafgaand aan de uitzending een 'briefing' plaatsvindt. Men ontvangt en bespreekt alle relevante informatie die nodig is om een actie te ondernemen. Na afloop vindt 'debriefing' plaats. Dat betekent: het bespreken van hoe een en ander verlopen is, wat men ervan kan leren, hoe iedereen het ervaren heeft, stoom afblazen en eventueel aandacht geven aan ingrijpende gebeurtenissen. Dit kan in de toekomst, na zorgvuldige scholing en training, voor het grootste deel door militairen zelf worden uitgevoerd en, afhankelijk van de situatie, in meer of mindere mate ondersteund worden door deskundigen.

De militaire GGZ voor veteranen richt zich op mensen met een 'militair verleden in een civiele omgeving'. Tijdens uitzending kunnen zij ervaringen hebben opgedaan die hun sporen

nalaten zonder dat dit voor anderen, niet-militairen, duidelijk is. Het is zeer wenselijk om voor veteranen op korte termijn specifieke programma's op te zetten en daar breed bekendheid aan te geven. Deze programma's dienen op basis van de op dat moment bestaande kennis en inzichten te worden ingericht.

Daarvoor is afstemming nodig met het Veteraneninstituut over de opvang van de hulpvraag en bijbehorende verwijzingen, en afstemming met de civiele GGZ, die ook veel veteranen behandelen. Het verdient aanbeveling de gespecialiseerde behandelingen te concentreren op de afdeling psychiatrie van het Centraal Militair Hospitaal (CMH) en bij gespecialiseerde civiele instituten als Centrum '45 en het Sinai Centrum

Een scenario voor de militaire GGZ

Zelf doen versus verwijzen

In 'het advies' richt de militaire GGZ zich primair op het behandelen van actief dienende militairen waar het bekende, veel voorkomende storingen betreft; en op uitzendingsgerelateerde problematiek. Verwijzing naar de civiele GGZ vindt plaats

wanneer de aard van de problematiek deskundigheid vraagt die buiten de militaire GGZ beter voorhanden is.

Voor veteranen dienen specifieke programma's (betreffende PTSS, LOK, persoonlijkheidsproblematiek) volgens de stand van de kennis ontwikkeld te worden. Het verdient aanbeveling dit te concentreren binnen de afdeling psychiatrie van het CMH en de gespecialiseerde civiele instellingen. Behandeling van burgerpersoneel en familie is, uitzonderingen daargelaten, een taak voor de civiele GGZ.

Eén organisatie...

'Het advies' geeft aan dat de militaire GGZ in 'engere' zin één organisatie dient te worden om eenheid van visie en handelen mogelijk te maken. Hierin gaan op: de AIH-KL/KMAR, de afdeling GGZ-KLU, de afdeling GGZ-KM, de afdeling Psychiatrie CMH en – voor de taken van zorg vóór, tijdens en na de uitzending – (een deel van) de vliegerpsychologen van de KLU.

Andere defensieafdelingen met psychologische taken onthouden zich van hulpverleningstaken. Het Dienstencentrum Gedragswetenschappen behoort dus niet tot de militaire GGZ-organisatie.

De organisatie voor de militaire GGZ dient te worden geleid door een alge-

**VN-missie Cyprus.
Psychologische einddebriefing
van een militair die deel uitmaakte
van 1 (NL) UN COY UNFICYP (3),
november 1999, bij Nicosia**

meen directeur (m/v) met visie en strategisch inzicht.

... met drie zorglijnen...

Binnen de militaire GGZ worden drie zorglijnen onderscheiden: ‘GGZ voor kazernes en bases’, ‘GGZ rond uitzending’ en ‘GGZ voor veteranen’. Elke zorglijn heeft een eigen adjunct-directeur. Hij/zij stuurt de inhoud van de te leveren zorg aan via zorgprogramma’s, protocollen en richtlijnen.

...en vier locaties

De zorg wordt geleverd vanuit vier geografisch gespreide regioteams. Op één daarvan bevinden zich directie en staf. De teams hebben ‘meewerkende’ teamleiders (m/v) die als hiërarchische chefs primair verantwoordelijk zijn voor de bedrijfsvoering. De teams bestaan uit een combinatie van militaire en burgerhulpverleners (bijvoorbeeld 3/4 - 1/4). Elk team heeft tenminste één psychiater.

Vanwege het belang voor de therapeutische relatie kunnen verzoeken om een militair hulpverlener, desgewenst van de eigen ‘kleur’, worden gehonoreerd. De regioteams worden daarom qua samenstelling afgestemd op de kleur van de in de nabijheid

gelegen kazernes en bases. Een overzicht van de voorgestelde organisatie is weergegeven in figuur 2.

Intekenen op de kenniscyclus

Een dergelijke hoogwaardige GGZ-inzet voor de krijgsmacht vraagt om een goede kennisoverdracht vanuit de wetenschap.

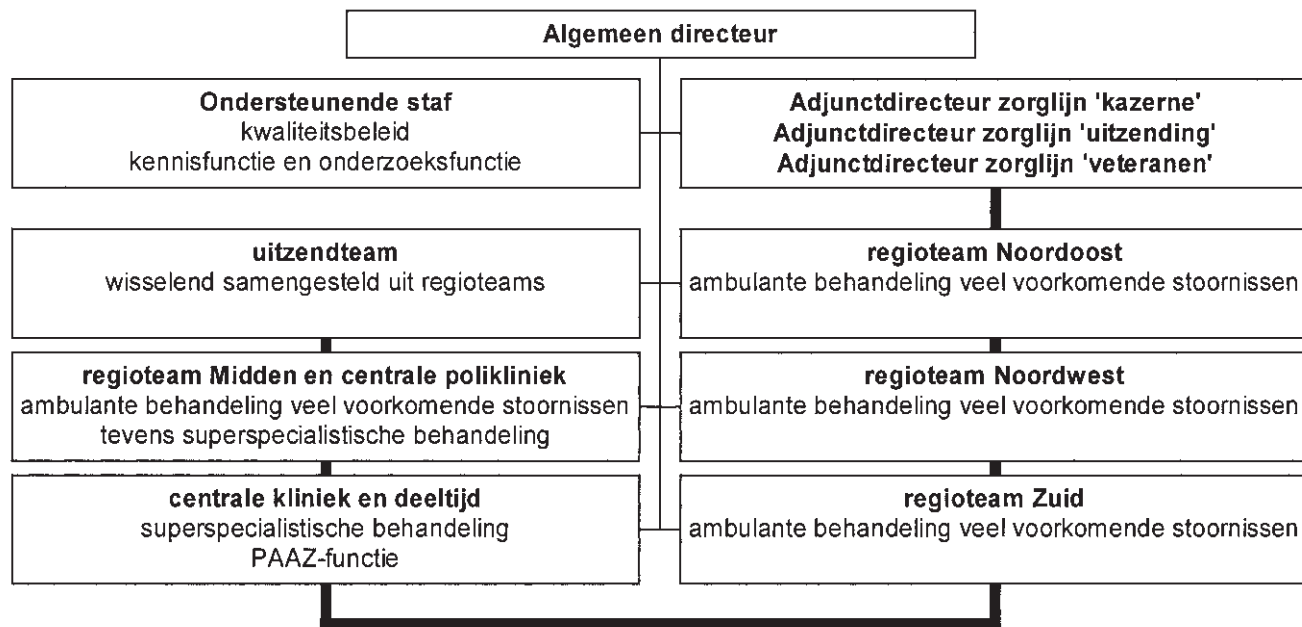
De militaire GGZ dient *evidence based* te werken. Hierbij moet optimaal gebruik worden gemaakt van in de civiele GGZ ontwikkelde kennis, protocollen, richtlijnen en zorgprogramma’s.

Ook voor bredere kwaliteitsborging dient te worden aangesloten op het in de civiele GGZ gebruikte Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling Zorgsector (HKZ)-certificatieschema en de landelijke registratiestandaard ZorgIS.

In de civiele wetenschappelijke wereld bestaat weinig geconcentreerde aandacht voor vraagstellingen die relevant zijn voor de militaire situatie. Militair GGZ-onderzoek is vooral praktijkgericht, maar dient voldoende ruimte te bieden voor fundamenteel onderzoek, dat op langere termijn nieuwe mogelijkheden creëert voor behandeling en preventie van uitzendingsgerelateerde stoornissen.

Het is wenselijk dat een kennisinstituut wordt ingericht, met in- en externe deskundigen, dat de verbinding organiseert met de academische wereld, verwante kenniscentra zoals Stichting Impact – Landelijk kennis- en adviescentrum psychosociale zorg na rampen –, COGIS en zusterafdelingen in NAVO-landen. Het huidige Kennis- en onderzoekscentrum van het Veteraneninstituut kan zich toespitsen op ‘bredere’ veteranenzaken.

Figuur 2: Organigram Dienst Militaire GGZ als onderdeel MGRB

**Veteranendag,
Den Haag, 29 juni 2005**
(Foto NIMH, O. Groot)

De eerste veteranendag werd gehouden in Den Haag op het Binnenhof, op de verjaardag van wijlen Prins Bernard, stond in het teken van respect voor iedere (oud-)militair die ooit voor het vaderland is uitgezonden naar het buitenland (Den Haag, 29 juni 2005)
(Foto Mindef, DV, P. Wiezorek; collectie NIMH)

Voor de onderzoeksfunctie wordt een onderzoeksprogrammaraad ingesteld met prominente wetenschappers, hulpverleners uit de civiele en militaire GGZ en vertegenwoordigers van Defensie. Onderzoek wordt bij een beperkt aantal instellingen uitgezet, bij voorkeur instellingen met bestaande, academisch verankerde, wetenschappelijke onderzoeklijnen. Deze onderzoeksinstellingen moeten onderling met elkaar in verband worden gebracht.

De ondersteunende staf van de militaire GGZ-organisatie ten slotte, faciliteert het kwaliteitsbeleid en de ontwikkeling van richtlijnen, protocollen en zorgprogramma's, evenals de kennis- en onderzoeksfunctie van de militaire GGZ.

Wat doet Defensie met 'het advies'?

'Het advies' is, zoals gezegd, op 1 juni 2005 aangeboden aan de staatssecretaris van Defensie. Deze gaf in zijn toespraak bij de ontvangst van 'het advies' aan dat hij de aanbevelingen overneemt. 'Het advies' is verwerkt in de nota Veteranenzorg, die op 1 juni 2005 naar de Tweede Kamer is gezonden, samen met 'het advies' als bijlage van die nota.

Vanuit de Directie Militaire Gezondheidszorg is kolonel-arts C. IJzerman inmiddels belast met het tot stand brengen van de nieuwe militaire GGZ-organisatie. In juli 2005 is het beleidsvoornemen hiertoe geaccordeerd

en vervolgens is een stuurgroep ingesteld om de herinrichting van de structuur en de inhoud van de militaire GGZ vorm te geven.

De plannen hiervoor zijn in het najaar van 2005 verder uitgewerkt en worden begin dit jaar aan de top van Defensie gepresenteerd. De nieuwe organisatie moet in het najaar van 2006 zijn gerealiseerd.

Literatuur

- Bramsen, I., Dirkzwager, A.J.E., Ploeg, H.M. van der – *Deelname aan vredesmissies: gevolgen, opvang en nazorg. Een onderzoek onder veteranen, gezinsleden en zorginstellingen.* Vrije Universiteit Amsterdam, 1997.
- Gersons, B.P.R., – *Acute psychiatrie* (derde herziene druk). Bohn Stafleu van Loghum, 1995.
- Gersons, B.P.R., C. IJzerman, W.H.M. Gorissen, M. de Vries & D.A. Wiersma – *Bijzondere missie: Geestelijke Gezondheidszorg voor militairen en veteranen. Advies van prof. dr. B.P.R. Gersons aan de Staatssecretaris van Defensie, de heer C. van der Knaap.* Ministerie van Defensie, Den Haag, 1 juni 2005.
- Gersons, B.P.R., Olff, M. – *Behandelingsstrategieën bij posttraumatische stressstoornissen.* Bohn Stafleu van Loghum, 2005.
- Mouthaan, J., Dirkzwager, A., Vries, M. de, Elands, M., Scagliola, S., Weerts, J. – *Libanon laat ons nooit helemaal los. Resultaten van onderzoek naar de gezondheid en het welzijn van UNIFIL'ers die in de periode 1979-1985 naar Libanon zijn uitgezonden.* Veteraneninstituut, Doorn, 2005.
- Staatssecretaris van Defensie – *Personeelsbrief. Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 29 200 X, nrs 4 en 5.* Ministerie van Defensie, Den Haag, 21 september 2004.
- Staatssecretaris van Defensie – *Nota Veteranenzorg.* Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 30139, nr. 2. Ministerie van Defensie, Den Haag, 1 juni 2005.
- Veer, C.J.M. de, – *Advies Veteranenzorg.* Ministerie van Defensie, Den Haag, juli 2004.
- Vollebergh, W., Graaf, G. de, Have, M. ten, Schoemaker, C., Dorsselaer, S. van, Spijker, J., Beekman, A. – *Psychische stoornissen in Nederland. Overzicht van de resultaten van Nemesis.* Trimbos Instituut, Utrecht, 2003.
- Vries, M. de, – *Post-deployment syndrome in Cambodia Veterans.* Dissertatie, Katholieke Universiteit Nijmegen, 2002.

Post-conflict stabilisatie en wederopbouw

Drs. F.J. van Dorssen – eerste luitenant der cavalerie*

Veranderende vredesmissies

Ooit leken vredesmissies zo eenvoudig te zijn. De strijdende partijen waren hun oorlog moe en sloten een akkoord. Vervolgens schoot de internationale gemeenschap te hulp met een vredesmacht die, met instemming van allen, tussen hen in ging staan om toezicht te houden op de uitvoering van dit akkoord. Gebruikmakend van de veilige situatie die zo gecreëerd werd kwamen vele hulporganisaties het land binnen om humanitaire hulp te verlenen en te assisteren bij de wederopbouw. En na enkele maanden of hooguit jaren was het land in staat zonder verdere hulp de vrede te handhaven. De militairen hadden zichzelf daarmee overbodig gemaakt en konden weer naar huis.

De praktijk

Helaas is de laatste jaren weer eens gebleken dat de praktijk weerbar-

stiger is. In Bosnië zijn tien jaar na het Dayton-akkoord nog altijd internationale troepen nodig, kunnen criminelen schijnbaar ongestoord hun gang gaan en lopen de spanningen tussen verschillende etnische groeperingen weer op.

In Irak voeren opstandelingen, gesteund door grote aantallen strijders afkomstig uit de gehele wereld, oorlog tegen zowel de lokale militairen van de democratisch gekozen regering als tegen de buitenlandse troepen. In Afghanistan maken drugshandelaren en krijgsheren in grote delen van het land al dan niet legitiem de dienst uit en is de Taliban vier jaar na het verdrijven van hun regime bij lange na niet volledig verslagen.

De 'echte' strijd

Recente ervaring met de planning en uitvoering van vredesmissies leert dat het in het algemeen geen probleem is om een fysiek, militair overwicht op de strijdende partijen te krijgen, zeker wanneer er sprake is van een volledi-

ge beheersing van het luchtruim. Dit wil echter niet zeggen dat de 'oorlog' daarmee gewonnen is. Pas wanneer men het operatiegebied in eigen handen lijkt te hebben begint de echte strijd: het 'winnen van de vrede'.¹

* De auteur is binnen het ministerie van Defensie werkzaam bij de sectie J9 (CIMIC) van de directie Operaties. Hij is eerder uitgezonden geweest naar Bosnië en Irak.

¹ In 'Transforming for stabilization and reconstruction operations' (H. Binnendijk, S.E. Johnson, ed., 'US Center for Technology and National Security Policy', april 2004) wordt onder meer geconcludeerd dat: 'A rapid and decisive conventional military victory does not guarantee a peaceful post-conflict stabilization environment and indeed could make the stabilization and reconstruction (S&R) mission more challenging. [...] A stable security environment is a necessary, but not sufficient ingredient for success. [...] Combat operations and S&R operations must be planned concurrently and as interdependent elements within an overall strategy for winning the peace. [...] The key goal of S&R operations is to establish stable conditions in theater so that civilian agencies [...] or a multinational organization can take control and begin the process of nation-building.' (www.ndu.edu/ctnsp)

Drie dimensies van wederopbouw

Sterk vereenvoudigd is het uiteindelijke doel van een vredesmissie: het in een zodanige staat brengen van het gebied van verantwoordelijkheid dat onze militairen er kunnen vertrekken zonder dat het betreffende land afglijdt tot een niveau waarop internationale militaire aanwezigheid opnieuw nodig is.

Dit vereist een regering die zich gesteund weet door zowel de internationale gemeenschap als de eigen bevolking, en die in staat is zelfstandig de veiligheid en stabiliteit in het land te waarborgen.² Om deze situatie te bereiken is er behoefte aan een aanpak die drie dimensies bestrijkt: veiligheid, bestuur en ontwikkeling.³

Veiligheid en bestuur

In de eerste plaats is consolidatie van vrede, veiligheid en stabiliteit noodzakelijk. Dit is niet per definitie het gevolg van een gesloten vredesakkoord en is daarmee bij uitstek de taak voor een internationale vredesmacht. Bij voorkeur wordt deze verantwoordelijkheid zo snel mogelijk overgedragen aan de veiligheidsdiensten van het land zelf. Dat kan echter niet eerder dan wanneer er een overheidsapparaat is dat met zulke bevoegdheden weet om te gaan.

Andersom kunnen bestuurders hun werkzaamheden pas uitoefenen als zij over voldoende geweldsmiddelen beschikken. Veiligheid en een goed functionerend openbaar bestuur zijn daarmee niet los van elkaar te zien.

Sociale en economische ontwikkeling

Beide dimensies zijn afhankelijk van de steun van de bevolking, die deze alleen zal geven in ruil voor een bepaalde mate van sociale en economische ontwikkeling. Zonder herstel van infrastructurele basisvoorzieningen en zonder economische bedrijvigheid die hoop geeft op verbetering van hun leefomstandigheden zullen weinig burgers bereid zijn hun – democratisch gekozen – regering te gehoorzamen.

Tegelijkertijd wordt ontwikkeling echter beïnvloed door het functioneren van deze regering en de stabiliteit die zij weet te creëren. Daarmee zijn de drie genoemde dimensies volledig van elkaar afhankelijk en is het niet mogelijk slechts een deel ervan te realiseren en de overige te negeren.

Amerikaanse militair helpt Afghaans jongetje bij het aantrekken van nieuwe schoenen (Foto U.S. Army; collectie NIMH)

De 'ideale' vredesmissie

In de eerder geschetste 'ideale' vredesmissie houden militairen zich alleen bezig met de dimensie veiligheid. De praktijk leert dat deze veiligheid op zichzelf al meer vraagt dan alleen de aanwezigheid van gewapende troepen, en samenhangt met de twee andere dimensies. Verder leert de praktijk dat civiele organisaties, mede door hun afhankelijkheid van diezelfde veiligheid, niet altijd in staat zijn de organisatie van het openbaar bestuur en het bevorderen van de

² Een voorbeeld op strategisch niveau is de Amerikaanse 'National Strategy for Victory in Iraq' (National Security Council, november 2005): 'Our strategy is clear: We will help the Iraqi people build a new Iraq with a constitutional, representative government that respects civil rights and has security forces sufficient to maintain domestic order and keep Iraq from becoming a safe haven for terrorists. To achieve this end, we are pursuing a comprehensive approach that involves the integrated efforts of the entire United States Government, the Iraqi government, and Coalition governments, and encourages the active involvement of the United Nations, other international organizations, and supportive regional states.' (www.whitehouse.gov/infocus/iraq)

³ Zie de notitie *Wederopbouw na gewapend conflict* (ministeries van Buitenlandse Zaken, Defensie en Economische Zaken, maart 2005). (www.minbuza.nl)

Militair deelt chocolaatjes uit op een Afghaanse meisjesschool (Foto 1 (GE/NL) Corps; collectie NIMH)

sociaal-economische ontwikkeling snel genoeg plaats te laten vinden. Men ontkomt daarom niet aan militaire betrokkenheid bij vrijwel alle aspecten van wederopbouw.

Nieuwe taken

Betrokkenheid bij wederopbouw heeft tot gevolg dat militairen gedwongen zijn zich steeds meer bezig te houden met taken die tot voor kort zeker niet tot hun werkzaamheden behoorden en waarvan men enkele jaren geleden in veel gevallen zelfs nog nooit had gehoord. Hier volgt een selectie, in willekeurige volgorde en zeker niet uitputtend, van dergelijke nieuwe taken.

4 Met het begrip DIAG bedoelt men zowel 'disarmament' als 'disbandment'. Beide kunnen beschouwd worden als noodzakelijk voor een succesvolle aanpak van gewapende groeperingen.

- *Security Sector Reform (SSR)*
Om op eigen benen te kunnen staan heeft een land een goed functionerende veiligheidssector nodig, dat wil zeggen: transparant, met eerbied voor mensenrechten en onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag. Dit bestaat niet alleen uit leger en politie, maar ook het juridische systeem, het gevangeniswezen en troepen voor grensbewaking. Werkzaamheden in dit verband zijn onder meer: adviseren op alle niveaus van de enkele agent of soldaat tot en met de minister zelf, maar ook training en opleiding verzorgen, en materiële steun verlenen.

- *Disarmament, Demobilisation and Reintegration (DDR)*
Na jaren van conflict zullen leden van voormalige strijdende partijen voorbereid moeten worden op een terugkeer in de civiele maatschappij. Na ontwapening en demobilisatie vereist dit vooral een langdurig proces van

reïntegratie waar geheel andere activiteiten en gedurende vele jaren een internationale betrokkenheid voor nodig zijn.

- *Disarmament and Disbandment of Illegal Armed Groups (DIAG)*⁴
Behalve de strijdende partijen kunnen ook andere gewapende groeperingen aanwezig zijn, al dan niet gesteund door de bevolking en mogelijk met belangen in criminele activiteiten zoals drugshandel en mensensmokkel. Maar evengoed kunnen deze groeperingen uit zijn op (behoud van) een machtspositie. Ook zij zullen ontwapend en ontbonden moeten worden om de democratisch gekozen overheid in staat te stellen haar gezag te doen gelden.

- *Civil-Military Co-operation (CIMIC)*
Gedurende een vredesmissie zullen militaire eenheden in contact komen met internationale en (non-)gouvernementele organisaties (IO's/NGO's) die

in hetzelfde gebied actief zijn. Civiel-militaire samenwerking en het afstemmen van activiteiten zijn voorwaarden voor een succesvolle missie waar al gedurende de voorbereiding in Nederland mee kan worden begonnen.

Daarnaast spelen andere civiele factoren een rol waar een commandant rekening mee moet houden, zoals religieuze en etnische gevoeligheden, teruggekeerde en nu dakloze vluchtelingen, gebrek aan onderwijs en gezondheidszorg, et cetera.

- *Good governance*

Omdat een buitenlandse eenheid slechts voor beperkte tijd aanwezig is, is veiligheid en stabiliteit in het operatiegebied op de lange termijn een verantwoordelijkheid van de lokale overheid. Veelal heeft deze geen ervaring met democratisch bestuur of het dragen van eigen, decentrale verantwoordelijkheid en is het aan de vredes-

macht om hierin te ondersteunen en begeleiden. In ieder geval is een goede, op wederzijds vertrouwen gebaseerde relatie en geregeld overleg met die overheid onmisbaar bij de uitvoering van de missie.

- *Hearts and minds activities (H&M)*

Het 'product' van een operatie, veiligheid, is zowel voor lokale bestuurders als voor gewone burgers niet altijd even zichtbaar. Om hun acceptatie en steun te winnen en daarmee ter ondersteuning van zijn missie, heeft een commandant de beschikking over een budget voor het uitvoeren van eenvoudige, kortlopende projecten. Dergelijke activiteiten vormen een inzetmiddel dat, mits op de juiste wijze toegepast, een grote toegevoegde waarde kan hebben.⁵ Het brengt echter ook het risico met zich mee dat de bevolking de eigenlijke taak van de militaire eenheid vergeet of zelfs afhankelijk wordt van deze vorm van hulp.

- *Information operations and psychological operations (info-ops, psy-ops)*

Ter ondersteuning van zijn missie zal een commandant een boodschap aan de bevolking in zijn operatiegebied willen verkondigen om zich zo van haar steun te verzekeren. Zo wil hij hen mogelijk aansporen van het stem-

⁵ H&M-projecten vallen in de praktijk veelal onder CIMIC, hoewel zij slechts een deel van het takenpakket van CIMIC-personeel uitmaken. Zie ook het *Beleidskader Civiel-militaire samenwerking* (ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie, mei 2003), dat stelt: 'CIMIC-activiteiten dienen ter facilitering van de betreffende (vredes-) operatie. Dergelijke activiteiten kunnen de acceptatie van de troepen door de lokale bevolking in het operatiegebied vergroten en daarmee de veiligheid van de aanwezige troepen bevorderen. [...] CIMIC-activiteiten hebben een functie als signaal van de internationale gemeenschap dat de (vredes-) operatie voorwaardenscheppend is voor het proces van wederopbouw'. (www.minbuza.nl)

Amerikaanse militair deelt schoolspullen uit aan leerlingen van een Irakese school in Diwaniyah

(Foto U.S. Air Force; collectie NIMH)

recht gebruik te maken of overtuigen de wapens die zij in bezit hebben in te leveren. Hem staan hiervoor vele middelen ter beschikking, variërend van luidsprekerwagens tot lokale media.

Voor een juiste inzet en maximaal rendement is echter wel een door-dacht plan nodig, terwijl het verkeerd inzetten van deze middelen direct negatieve gevolgen kan hebben.

- *Reconstruction and development*

Naast veiligheid en goed bestuur zijn wederopbouw en ontwikkeling een voorwaarde voor rust en stabiliteit. Niet alleen het herstel van de infra-structuur die tijdens het conflict vernield werd is nodig, maar de bevolking ziet zo ook dat de aanwezigheid van westerse troepen daadwerkelijk tot vooruitgang leidt – dus een soort H&M-activiteit.

Bij voorkeur wordt deze hulp door civiele partijen (IO's/NGO's) geleverd, waarbij militairen mogelijk een faciliterende rol kunnen spelen. Mochten dergelijke organisaties niet aanwezig zijn, dan kan de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van wederopbouwprojecten zelfs direct bij de uitgezonden eenheid komen te liggen.⁶ Immers, hoewel wederopbouw geen militaire taak is, is het voor het slagen van de missie wel van groot belang dat de bevolking mede door zichtbare resultaten ervan weerhouden wordt de strijd weer op te pakken.

'Nieuwe uitdagingen'

Al deze nieuwe taken brengen aspecten en dilemma's met zich mee waar militairen eerder niet of nauwelijks mee werden geconfronteerd. Zo kan de looptijd van een wederopbouw-activiteit veel langer zijn dan die van een militaire missie, en zeker langer dan de uitzendduur van een individuele militair. Dit geldt zeker voor de benodigde tijd voor het reïntegratieproces in het kader van DDR.

Veelal zijn financiële handelingen nodig, bijvoorbeeld voor het laten uitvoeren van herstelwerkzaamheden

aan civiele infrastructuur door een plaatselijke aannemer. Men krijgt te maken met stamverbanden die belangrijker worden geacht dan democratie, integriteit en onpartijdigheid; men is gedwongen samen te werken met corrupte of zelfs criminele bestuurders; en de bevolking hecht mogelijk meer waarde aan de aanwezigheid van drinkwater en elektriciteit dan aan de nieuw verworven vrijheid. Altijd geldt dat zulke vraagstukken afhankelijk zijn van de lokale cultuur en dus per missie zullen verschillen.

Samenhang

Het belangrijkste aspect is echter wel dat net als de genoemde dimensies van stabilisatie en wederopbouw ook deze nieuwe taken sterk samenhangen en elkaar beïnvloeden. Voormalige strijders die een DDR-proces hebben doorlopen, kunnen bij wijze van reïntegratie binnen SSR in het nationale

leger worden opgenomen. De lokale overheid is voor acceptatie door de bevolking afhankelijk van het succes van het DIAG-proces; H&M-activiteiten hebben zonder een gelijktijdige psy-ops campagne weinig nut. Oftewel bij alle taken komen contacten met civiele actoren voor en speelt CIMIC dus een belangrijke rol.

⁶ Dit is bijvoorbeeld gebeurd tijdens de SFIR-missie in Irak, zoals blijkt uit de *Eindevaluatie Stabilisation Force Iraq 2003-2005* (ministerie van Defensie, september 2005): 'Door de Nederlandse eenheden zijn meer dan 600 CIMIC-activiteiten geïnitieerd op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg, energie, infrastructuur, sociale voorzieningen en op het agrarisch gebied. Deze projecten, waarvoor circa 12 miljoen US dollar is uitgegeven, werden gefinancierd door de Coalition Provisional Authority, de Multinational Division South East en de ministeries van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelings-samenwerking en Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen'. (www.defensie.nl)

ven. Er bestaat in Nederland echter nog altijd geen militaire of civiele eenheid die zich volledig richt op stabilisatie en wederopbouw in conflictgebieden. Een eenheid die in staat is kennis en ervaringen van binnen en buiten Defensie te integreren en te betrekken bij het ontwikkelen van praktisch toepasbare methoden. Een eenheid die enerzijds hoog genoeg in de organisatie zit om invloed te hebben

Links: Patrouillerende Amerikaanse militairen in de straten van Tall Kayf te Irak

(Foto U.S. Air Force; collectie NIMH)

Onder: Amerikaanse militair verwerkt informatie van een Irakese politieagent in haar laptop, Samara, Irak

(Foto U.S. Navy; collectie NIMH)

Om een maximaal effect te bereiken is het daarom noodzakelijk alle onderdelen van een vredesmissie geïntegreerd te bekijken; dus zowel deze nieuwe taken als die welke van oudsher al deel van het militaire werk uitmaken. En daarbij moet zowel gekeken worden naar het planningsproces als de uitvoering.⁷

In de afgelopen jaren heeft de krijgsmacht in meerdere operaties ervaring opgedaan met werkzaamheden en dilemma's zoals die hier zijn beschre-

op het beleid en anderzijds ook voeling heeft met de praktijk waar de mannen en vrouwen ter plaatse in het conflictgebied mee te maken krijgen.⁸

De vele nieuwe taken zullen in de toekomst een steeds grotere rol binnen vredesmissies gaan spelen, naast het dreigen met of toepassen van geweld. Zolang er niet structureel over deze taken wordt nagedacht en zij niet geïntegreerd zijn in het concept en de uitvoering van de operatie kan dit er toe leiden dat een succesvol optreden in grote mate afhankelijk zal zijn van het gezonde verstand en het improvisatietalent van de uitvoerende militairen. En dus niet wordt geïnitieerd door een grondig, multi-disciplinair besluitvormingsproces op strategisch niveau.

Samenwerkingsverband

Vergelijkbare overwegingen, vooral naar aanleiding van de ervaringen in Irak, hebben in Groot-Brittannië in 2004 geleid tot de oprichting van de *Post Conflict Reconstruction Unit* (PCRU).⁹ Dit is een samenwerkingsverband van de ministeries van Defensie (MOD) en Buitenlandse Zaken (FCO) en het departement voor Ontwikkelingssamenwerking (DFID). Het doel van de PCRU is beter georganiseerde, snelle en flexibele ontwikkelingshulp te bewerkstelligen in gebieden waar Britse troepen actief zijn. Dit doet men beleidsmatig, door het ontwikkelen van militair-civiele strategieën voor post-conflict stabilisatie. En operationeel, door het plannen, implementeren en aansturen van de

7 Deze noodzaak tot integratie wordt ook onderkend door de Adviesraad Internationale Vraagstukken, in *Falende staten, een wereldwijde verantwoordelijkheid* (AIV no. 35, mei 2004): 'Het voorkómen van het falen van staten en (bij gebrek aan succes) het herstellen van deze staten vormen voorbeelden bij uitstek van de noodzaak van geïntegreerd beleid. Beleidsmiddelen uit de sfeer van ontwikkelingssamenwerking, politiek, diplomatie, economie en defensie moeten gezamenlijk worden ingezet.' (www.aiv-advies.nl)

8 Zie bijvoorbeeld *Humanitarian and Reconstruction Assistance to Afghanistan 2001-05; A Joint Evaluation from Denmark, Ireland, the Netherlands, Sweden and the United Kingdom* (Ministry of Foreign Affairs of Denmark no. 2005.05, oktober 2005): '[ISAF Provincial Reconstruction Teams in Afghanistan] have performed less well in development tasks, which have generally not been well prepared and coordinated with the national priorities of Afghanistan, and where the staffing of the PRTs has been critically low in terms of numbers and experience in relation to professional development skills. [...] This situation appears difficult to remedy, given restricted Afghanistan desk staffing in the home ministries, limited recruitment possibilities and the complicated relations with the different home ministries.' (www.evaluation.dk)

9 Zie: www.postconflict.gov.uk

**Opening van een door
Nederlandse SFOR-militairen
aangelegde weg,
Bosnië-Herzegovina**

(Foto Mediagroep SFOR; collectie NIMH)

Een nieuwe organisatie

Een vergelijkbare interdepartementale constructie als de PCRU lijkt ook voor Nederland een haalbare oplossing om de geschetste problematiek aan te pakken.¹⁰ Hierbij kan gedacht worden aan een eenheid waarin de ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken het voortouw nemen en het merendeel van het personeel leveren. Deze eenheid zal nauw verbonden zijn met respectievelijk de Directie Operaties (DOPS)¹¹ en de Directies Veiligheidsbeleid (DVB) en Mensenrechten en Vredesopbouw (DMV). Afhankelijk van de behoefte kunnen andere directies en departementen participeren, evenals bijvoorbeeld universiteiten en onderzoeksinstituten zoals Clingendael. Ook is intensieve samenwerking mogelijk met vergelijkbare organisaties in het buitenland en met IO's en NGO's.

Interdepartementale eenheid

Bij voorkeur is deze eenheid in enige mate onafhankelijk van beide ministeries. Dit biedt de mogelijkheid om, niet gehinderd door bestaande procedures en structuren, nieuwe mogelijkheden te onderzoeken en te ontwikkelen. Deze kunnen worden uitgevoerd door een militaire vredesmacht

Britse bijdrage aan activiteiten op dit terrein.

Het personeel van de PCRU is afkomstig van de drie betrokken departementen en daarnaast zijn ook enkele andere overheidsdiensten vertegenwoordigd, bijvoorbeeld de douane. Hoewel de Unit zich nog in de opbouwfase bevindt, wordt deze reeds volledig betrokken bij de planning van militaire operaties en is daarmee bij uitstek in een positie om de nieuwe uitdagingen van vredesmissies aan te gaan.

¹⁰ Ook de Verenigde Naties erkennen op hun niveau de behoefte aan een dergelijke eenheid voor post-conflictstabilisatie en wederopbouw, zoals besloten in de *2005 World Summit Outcome* (General Assembly resolution 60/1, september 2005): 'Emphasising the need for a co-ordinated, coherent and integrated approach to post-conflict peacebuilding and reconciliation with a view to achieving sustainable peace, recognizing the need for a dedicated institutional mechanism to address the special needs of countries emerging from conflict towards recovery, reintegration and reconstruction and to assist them in laying the foundation for sustainable development, and recognizing the vital role of the United Nations in that regard, we decide to establish a Peacebuilding Commission as an intergovernmental advisory body. The main purpose of the Peacebuilding Commission is to bring together all relevant actors to marshal resources and to advise on and propose integrated strategies for post-conflict peacebuilding and recovery. The Commission should focus attention on the reconstruction and institution-building efforts necessary for recovery from conflict and support the development of integrated strategies in order to lay the foundation for sustainable development'. (www.un.org/summit2005)

¹¹ Binnen de Defensiestaf kan de J9 (CIMIC) in een soort dubbelfunctie fungeren als 'liaison' tussen DOPS, en daarmee alle militaire missies, en de interdepartementale eenheid.

De Qala-E-Kashef school in Afghanistan wordt voorzien van nieuwe spullen

(Foto 1 (GE/NL) Corps; collectie NIMH)

maar mogelijk ook door diplomaten of andere civiele functionarissen die kunnen bijdragen aan stabilisatie en ontwikkeling in post-conflictgebieden. De interdepartementale eenheid doet dit door activiteiten op de volgende vier gebieden:

- *Onderzoek*

Door het combineren van kennis en ervaring van militairen, ambtenaren van Defensie, Buitenlandse Zaken en andere ministeries, wetenschappers en civiele specialisten, en buitenlandse eenheden en organisaties wordt een

theoretische basis gelegd voor de overige werkzaamheden. Dit omvat ondermeer het bijhouden van *lessons learned* en vakliteratuur, het (laten) doen van (promotie-) onderzoek en het deelnemen aan en organiseren van symposia.¹²

- *Beleid*

De eenheid draagt bij aan beleidsontwikkeling voor de betrokken ministeries op het gebied van post-conflictstabilisatie en kan ook andere organisaties hierin adviseren.

- *Planning en begeleiding van missies*

DOPS betreft de eenheid bij de planning van nieuwe vredesmissies waar het gaat om de verschillende nieuwe taken.¹³ Zo worden deze aspecten volledig geïntegreerd in het operatieconcept om een maximaal effect te bereiken.¹⁴ Gedurende de missie kunnen

¹² Wellicht dat men een verbinding aan kan gaan met een universiteit of bijvoorbeeld de Nederlandse Defensie Academie (NLDA). Vergelijk in dit verband het Britse *Global Facilitation Network for Security Sector Reform* (GFN-SSR) van Cranfield University in Swindon (UK) dat, gefinancierd door de overheid, 'serves as a resource for the UK Government as well as other global partners to provide research that facilitates policy development and capacity building for Security Sector Reform initiatives'. (www.gfn-ssr.org)

¹³ Op vergelijkbare wijze wordt de Amerikaanse *Office of the Coordinator for Reconstruction and Stabilization* (CRS), onderdeel van het State Department, betrokken bij militaire planning: '[The CRS will] deploy Humanitarian, Stabilization, and Reconstruction Teams (HSRT) to Combatant Commands to participate in post-conflict planning where U.S. military forces will be heavily engaged; [and] develop mechanisms for coordinating military and civilian operational planning across the full spectrum of possible military involvement in stabilization and reconstruction operations'. (www.state.gov/s/crs)

¹⁴ Zie ook de *Eindevaluatie Nederlandse militaire bijdrage aan United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea 2000–2001* (ministerie van Defensie, oktober 2001): 'De Nederlandse integrale benadering van het conflict [...] bestond uit de gecoördineerde inzet van politieke, diplomatieke, financiële (ontwikkelingshulp, humanitaire hulp en CIMIC-projecten) en militaire middelen. Hiermee kon de effectiviteit van de totale inzet worden gemaximaliseerd'. (www.defensie.nl)

**Het Nederlandse
'Provincial Reconstruction
Team' in Pol-e Khomri,
Afghanistan**
(Foto PRT Pol-e Khomri;
collectie NIMH)

Defensie en Buitenlandse Zaken, maar ook de commandant ter plaatse, op de eenheid terugvallen als adviesorgaan voor bijsturing op korte en lange termijn. Ten slotte zal er mogelijk een rol weggelegd zijn voor het opleiden en trainen van uit te zenden militair en civiel personeel.

• *Operationele inzet*

Het personeel van de eenheid neemt zelf deel aan missies om zo de eigen kennis en ervaring toe te passen en te vergroten. Hierbij kan gedacht worden aan zowel een korte inzet van enkele weken in een adviserende rol als deelname gedurende meerdere maanden met een volwaardige taak binnen het uitgezonden detachement. Op dezelfde wijze kan men namens Buitenlandse Zaken ingezet worden voor civiele missies van bijvoorbeeld de EU en OVSE of in het kader van ontwikkelings samenwerking.

De vereiste omvang van zo'n eenheid is nog nader in te vullen. In eerste instantie kan gedacht worden aan zes personen, op termijn uit te breiden tot circa tien medewerkers. Hier komt de benodigde secretariële en facilitaire ondersteuning nog bij. Zij zullen zich aanvankelijk vooral richten op kennisvergaring en theorievorming, waarna de stap kan worden gezet tot

het daadwerkelijk toepassen van deze kennis.

Compromis

Op den duur zal men een compromis moeten vinden tussen enerzijds (militair) personeel dat gedurende enkele jaren deel uitmaakt van de eenheid, om vervolgens weer een andere functie te gaan bekleden; en anderzijds (burger) personeel dat zich voor langere tijd verbindt en kan uitgroeien tot een autoriteit binnen het vakgebied. Zo moet de eenheid in staat zijn zich zo snel mogelijk te ontwikkelen tot eerst een gewaardeerde, vervolgens een onmisbare en ten slotte de belangrijkste gesprekspartner van de betrokken ministeries op het terrein van post-conflictstabilisatie en wederopbouw.

Conclusie

De constatering van een behoefte aan meer aandacht voor post-conflictstabilisatie en de rol van de krijgsmacht bij wederopbouw mag niet worden gezien als een pleidooi om defensieactiviteiten op het gebied van ontwikkelings samenwerking naar defensie toe te laten trekken. Dit moet zelfs zoveel mogelijk worden vermeden; alleen als de omstandigheden hiertoe dwingen, gaan we ons met civiele

taken bezig houden. Deze noodzaak blijkt in de praktijk helaas eerder regel dan uitzondering te zijn.

Wil Nederland succesvol blijven met het uitvoeren van moderne vredesmissies, dan is het niet voldoende om een goed getrainde en uitgeruste krijgsmacht ter beschikking te hebben. Dergelijke missies brengen een verscheidenheid aan nieuwe taken met zich mee die in het gunstigste geval in het verlengde liggen van onze militaire capaciteiten maar vaak ook expertise vragen die binnen de huidige organisatie niet of nauwelijks aanwezig is.

Juist deze taken zullen het verschil uitmaken tussen een operatie die slechts voorkomt dat de situatie in een inzetgebied verslechtert en een operatie die de stabiliteit daadwerkelijk vergroot en die het moment dichterbij brengt waarop ingrijpen van de internationale gemeenschap niet langer nodig is. Alleen een eenheid die zich hier structureel mee bezighoudt, onafhankelijk van maar in voortdurende wisselwerking met de krijgsmacht en de ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken kan zorgen voor voldoende kennis en kunde om ook dit belangrijke aspect van vredesmissies tot een succes te maken.

BOEKEN

bespreking

De tegenstoot

Bataljon Jagers gesteld voor onmogelijke opdracht. Grebbeberg – 12 en 13 mei 1940, door Jaap A. Kip, 329 blz. met zwart-wit foto's geïll., Uitgeverij Aspekt, Soesterberg, 2005.
ISBN 90 5911 481 7
€ 24,95 (paperback)

In de loop van 12 mei 1940 ontstond in de Nederlandse stelling op de Grebbeberg een kritieke situatie. Duitse troepen kregen vaste voet in de hoofdweerstandstrook. Van Nederlandse kant werden tevergeefs tegenaanvallen ondernomen om het gevaar te keren. De volgende dag braken de Duitsers door. Eén van de betrokken Nederlandse onderdelen was I-24 RI. Dit bataljon had het terrein moeten bezetten dat voorafgaand daaraan door andere eenheden bij een tegenaanval zou zijn veroverd.

Het mondelinge bevel daartoe werd echter onjuist doorgegeven, zodat de commandant van I-24 RI in de veronderstelling verkeerde dat hij zelf het verloren gegane terrein moest heroveren. Aan dit misverstand dankt het boek van Jaap Kip zijn titel 'De tegenstoot'. Het bataljon zou overigens in zijn opzet niet slagen en in de strijd om de Grebbeberg nauwelijks een rol van betekenis spelen (pagina 11).

Persoonlijk motief

Het motief van de auteur voor het schrijven van het boek ligt dan ook niet in de betekenis van I-24 RI voor de afloop van de gevechten op de Grebbeberg. Het motief was eerder persoonlijk. Een oom van Kip, korporaal J.A. Vermeer, maakte deel uit van het bataljon en sneuvelde onder onopgehelderde omstandigheden. Kip stelde zich enkele jaren geleden ten doel het familiaarspel op te lossen en raakte erdoor getroffen 'hoe intens groot het verdriet onder de direct nabestaanden nog is, ondanks het feit dat mei 1940 al

vijfenzestig jaar achter ons ligt' (pagina 10). De zoektocht naar de dood van Vermeer en het verdriet hebben de vorm van het boek bepaald. Deze doet nog het meest denken aan die van de historische roman. Na een zakelijke inleiding van zes pagina's over de bouw van de Grebbelinie en de daar geleverde strijd van 11, 12 en 13 mei, gaat het boek werkelijk van start met een vertelling van de belevenissen van een aantal hoofdfiguren uit het bataljon.

Bronnen

Kip doet dit aanvankelijk door uitvoerig te citeren uit door hen nagelaten verslagen. Maar daarna neemt hij zelf als verteller het woord. Hij volgt daarbij het beschikbare bronnenmateriaal maar voegt de details toe die niet uit de bronnen blijken, als dat nodig is om tot een lopend betoog of een gewenste sfeertekening te komen. In zijn verantwoording omschrijft Kip zijn methode als volgt: 'De in dit boek genoemde personen zijn historisch. Dat geldt in hoofdlijnen ook voor de aan hen toegeschreven verrichtingen' (pagina 290).

Op pagina 141 treffen we bijvoorbeeld een passage aan over één van de hoofdpersonen, de bataljonsadjutant eerste-luitenant N.W. Lingen. Kip beschrijft daar het moment waarop de officier van de divisiestaf het mondelinge bevel voor 'de tegenstoot' komt brengen: 'Alsof hij naadloos aansluit op de eerder ontvangen waarschuwingen, want onbestemd, warm noch koel, zo voelt de wind aan die door de grote opengeslagen deuren Kasteel Amerongen binnenstroomt. Een rilling gaat door het lichaam van Lingen als hij de zojuist binnengevallen officier met een bezweet gezicht op hem ziet aflopen'.

Deze vertelling heeft Kip bovendien doorspekt met een door hem geschreven en dus fictief dagboek van soldaat W. Alsemgeest. Deze behoorde tot dezelfde sectie als die waarin zijn oom diende. Dit literaire middel biedt Kip de gelegenheid Vermeer, die geen geschreven documenten heeft nagelaten, als persoon in het boek een plaats te geven.

De wijze waarop Vermeer om het leven is gekomen, heeft Kip overigens niet kunnen achterhalen. Hij neemt aan dat deze met

drie anderen op 13 mei een poging heeft ondernomen om aan gevangenneming te ontsnappen. Nadat zijn drie 'medevluchters' door Duitse militairen zijn verrast en neergeschoten, is alleen Vermeer nog over. Hij heeft zich laten vallen. Kip eindigt zijn veronderstelling met een cliff-hanger: 'Langzaam richt de korporaal zich op. Krampachtig houdt hij zijn geweer bij de loop vast. Nog aarzelen de Duitsers. Het volgende moment stort de korporaal zich naar voren' (pagina 237). Terecht betitelt Kip in zijn verantwoording deze afloop als 'speculatief' (pagina 292).

Problematische bewijsvoering

Stelliger is Kip als hij komt te spreken over schendingen van het oorlogsrecht tegen militairen van I-24 RI. Hij houdt voor waar dat de bezetting van de stelling van de 1^e sectie van 3-II-8 RI, die voor de helft bestond uit leden van I-24 RI, op 13 mei collectief is geliquideerd (pagina 284 en 292). De bewijsvoering hiervoor is echter problematisch. Er zijn geen documenten waaruit dit blijkt.

Kip kan slechts aanvoeren dat op andere plaatsen Duitse militairen het oorlogsrecht hebben geschonden en hij meent aanwijzingen te vinden in een verslag dat soldaat Alsemgeest heeft nagelaten. Alsemgeest schreef dit verslag echter pas in 1960 (pagina 11) en wel op advies van een arts die hem behandelde voor een 'ernstige' psychische 'terugval' (pagina 321). Alsemgeest overleed 'ernstig getraumatiseerd' in 1980 (pagina 293). De waarde van het verslag is derhalve moeilijk te beoordelen.

De eindindruk die het boek achterlaat, is onbevredigend. De reconstructie van de dood van zijn oom, het oorspronkelijke motief voor het boek, is onzeker en het betoog over de schendingen van het oorlogsrecht is als geschiedschrijving methodologisch onvoldoende.

Het grootste deel van het boek spiegelt zich aan het voorbeeld van de bewerkte dagboeken van militairen, zoals die in en kort na de oorlog op de markt kwamen. In vergelijking daarmee mist de navertelling van Kip echter de authenticiteit die de kracht van deze uitgaven vormde.

prof. dr. H. AMERSFOORT

Vesting Vlissingen

Een veranderende vormgeving door de eeuwen heen, door Hans Sakkers, 144 blz., rijk geïll. met foto's, tekeningen en (bunker)plattegronden.

Uitgave Stichting Bunkerbehoud, Middelburg, 2004

ISBN 90 8091 041 4

€ 27,50

Monumenten

In de stads- en landsverdediging speelden vestingwerken eeuwenlang een grote rol. Wanneer echter door een nieuw defensiebeleid bepaalde vestingen, forten of andere verdedigingswerken hun functie verloren, vielen zij doorgaans ten offer aan sloop of verwaarlozing, en raakten zij daardoor in verval.

Pas in de loop van de twintigste eeuw ontstond er belangstelling voor de cultuurhistorische betekenis van dergelijke werken. Geleidelijk ontwikkelde zich het besef dat historische verdedigingswerken het behoud en herstel waard zijn. Dit gaat niet zonder slag of stoot, immers, overblijfselen uit een oorlog vormen voor veel mensen hinderlijke elementen in het landschap, omdat ze de herinnering aan doorstane ellende scherp kunnen oproepen.

Oude Duitse bunkers uit de Tweede Wereldoorlog bijvoorbeeld, kunnen bij sommigen nog steeds een hevige afkeer wekken. Voor wie de oorlog al bijna is vergeten of wie deze niet heeft meegeemaakt, kunnen de Duitse bunkers echter de waarde krijgen van interessante monumenten. Ze maken nu deel uit van het landschap en geven hieraan een extra accent. Naarmate de tijd voortgaat, wordt hun aanwezigheid acceptabeler en op den duur zal vrijwel iedereen ze als zuiver historische objecten waarderen.

Wie zou nog bezwaar willen maken tegen vestingwerken uit de zeventiende eeuw? Inmiddels zijn die tot nationaal erfgoed gepromoveerd. Ze vormen een onvervangbaar deel van het landschap. Met bunkers is het nog niet zover. In Zeeland, en met name langs de kuststreek, zijn nog flink wat bunkers te vinden. Het grootste deel behoort tot de omvangrijke verdedigingslinie, die als Atlantikwall bekend is. Door inventarisatie en beschrijving

van de nog aanwezige verdedigingswerken geeft men aan welke verdedigingswerken (inclusief bunkers) van historisch en cultureel belang zijn en het waard zijn behouden te blijven. Zo een inventarisatie en beschrijving is te vinden in het boek *Vesting Vlissingen*.

Belang van Vlissingen

De geschiedenis van Vlissingen is sterk bepaald door zijn ligging aan de toegang van de Westerschelde, de vaarweg naar de wereldhavenstad Antwerpen. De stad is als het ware de sleutel van de Westerschelde. Dit gegeven was vooral van belang als de stad in handen was van een vreemde overheerser. Uitgezonderd de

In Vlissingen is aan de verschillende verdedigingswerken nog goed te zien hoe in de loop van de tijd de dracht van de vuurmiddelen de locatie van de verdedigingswerken bepaalde.

In eerste instantie bevonden de verdedigingswerken zich zo dicht mogelijk aan de kust. Tot in de twintigste eeuw was het bovendien noodzakelijk om een vloot-eenheid in Vlissingen te stationeren voor een optimale bescherming van de Westerschelde. Het bereik van het geschut was nog niet voldoende voor een totale verdediging vanaf de oevers. De toenemende reikwijdte van het kanongeschut leidde de aanleg van gedetacheerde forten rond Vlissingen in.

periode van prins Maurits waren het buitenlandse militaire bezetters die hier naar de moderne inzichten vestigingswerken rond de stad lieten bouwen: Spanjaarden, Fransen en, als laatsten, Duitsers.

Onder de laatste twee bezetters speelden zich heftige gevechten af binnen de vesting, in beide gevallen tegen de Engelsen die vanuit zee waren geland. Zo leverde de strategische positie die Vlissingen in de loop van de zestiende eeuw kreeg, een rijke krijgsgeschiedenis op. Voor de bevolking was deze rijkdom ongetwijfeld een bron van ellende omdat zij vaak het slachtoffer was van belegeringen, beschietingen en gevechten.

Inhoud boek

De auteur behandelt de ontwikkeling van de verdedigingswerken in vijf perioden. De eerste periode behandelt de Middeleeuwen en de Tachtigjarige Oorlog. Echter, de eerste verdedigingswerken in Vlissingen stammen al uit de Romeinse tijd. Als reactie op de invallen door de Noormannen werden ringwalburgen, ook wel Karolingische burchten genoemd, aangelegd. De ringwalburg in Oost-Souburg, behorende tot de gemeente Vlissingen, is in 1994 gedeeltelijk gerestaureerd en als zodanig sindsdien herkenbaar in het dorp.

De tweede beschreven periode omvat de Napoleontische periode, gevolgd door de

periode tussen Napoleon en Hitler. Veel aandacht wordt vervolgens besteed aan de Duitse verdediging in de periode 1940-1944. Deze beschrijving wordt afgesloten met de strijd om Vlissingen van september tot en met november 1944. In een bijlage zijn plattegronden opgenomen van alle bunkertypen die in en om Vlissingen zijn gebouwd.

De vijfde en laatste periode beslaat de Koude Oorlog, 1949-1992. Bij de beschrijving van elke periode wordt aangegeven in hoeverre de verdedigingswerken nog zijn terug te vinden in het hedendaagse Vlissingen.

Kanttekeningen

Het boek is rijk geïllustreerd met foto's, tekeningen en plattegronden. Voor de beschrijving van elke periode maakt de auteur gebruik van de kaarten die in de

desbetreffende periode werden gebruikt. Om een idee te krijgen van de plaats in het hedendaagse Vlissingen is daarbij een grote kennis van Vlissingen vereist. Een hedendaagse kaart met daarop de plaats van alle nog zichtbare verdedigingswerken wordt dan ook node gemist.

Een tweede kanttekening betreft het ontbreken van de biografische gegevens van de auteur in het boek. Een derde kanttekening ten slotte betreft de aandacht die aan de verschillende periodes is besteed. Ruim de helft van het boek gaat over de Duitse verdediging van 1940-1944. Op zich niet onbegrijpelijk omdat van de nog zichtbare verdedigingswerken in Vlissingen, de meeste uit de periode 1940-1944 stammen. Echter, bij het lezen van de andere periodes kwam er soms een gevoel op: hier is meer informatie wenselijk, terwijl er bij het lezen over de periode 1940-

1944 soms een gevoel van overdaad op kwam.

Deze kanttekeningen laten onverlet dat het boek *Vesting Vlissingen* veel nuttige informatie bevat voor mensen die Vlissingen met een bezoek willen vereren. Het boek zal de nodige achtergrondinformatie geven bij het bezoek aan de verdedigingswerken. In Vlissingen is één bunker ingericht om te bezichtigen en in Zoutelande twee bunkers.

Samenvattend biedt het boek een uniek overzichtswerk voor een ieder die zich, beroepshalve of als hobby, interesseert voor de geschiedenis van de vestingbouw in het algemeen en die van Walcheren in het bijzonder.

drs. J. TERPSTRA
kolonel b.d. MPSD

Mededelingen

3 Maart jl. werd de vernieuwde website van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de krijgswetenschap gelanceerd! De site is voorzien van het nieuwe logo en vele extra mogelijkheden, zoals het downloaden van de *Militaire Spectator*. Tevens wordt er hard gewerkt aan het digitaliseren en toegankelijk maken van de oudere jaargangen van de *Militaire Spectator*. Lid worden van de KVBK wordt hierdoor nóg aantrekkelijker!

Ga voor een hernieuwde kennismaking naar:

www.kvbk.nl

LEZERSONDERZOEK

Als lezer van de *Militaire Spectator* ontvangt u bij het huidige nummer een lezers-enquête en een (portvrije) retourenvelop.

Het bestuur en de redactie stellen het op prijs indien u even de tijd neemt om de enquête in te vullen en terug te sturen.

Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Langs de grens met Tsjaad in Darfur, West-Sudan, patrouilleren vijf Sudanese militairen. Tenminste, dat is hoeveel de reporters van de New York Times er tijdens hun zesdaagse tocht door de streek tegenkwamen. Aan dit quintet de belangrijke taak de bevolking van Darfur te beschermen tegen verdere verminking, verkrachting en afslachting door de Janjaweed-regeringsmilitia.

Die terroriseerden de Darfurianen eerst hun dorpen uit, naar kampen bij de grens, en zijn nu bezig ze de grens óver te schieten, naar Tsjaad, om de etnische zuivering van de streek te completeren. Het volk daartegen bescherming bieden was een eis van de internationale donorgemeenschap om tot uitbetaling van hulpdollars aan Sudan over te willen gaan.

De commandant van de grenspatrouille is stokoud, heeft jampotglazen in zijn bril en heet bovendien Gaga. De verslaggevers uit New York interviewden hem over de veiligheids-situatie. 'Geen idee', zei Gaga, de frêle schouders ophalend. 'Ik weet alleen dat ze mijn koe gestolen hebben en dat ik druk bezig ben haar terug te vinden.'

In een kliniekje verderop wist men meer. Iedere maand worden daar gemiddeld honderd mensen binnengedragen die op hun vlucht naar Tsjaad door de Janjaweed werden neergeknald. Onder een boom voor het hospitaaltje ondervroegen de verslaggevers een dertienjarig meisje, uitgestrekt op een matje met een kogel in haar long. 'Ze beschieten ons elke dag. Niemand helpt ons', raspte ze.

Dat had dat meisje goed gezien. 'Het publiek heeft geen belangstelling voor

een strijd die onbeslist blijft doorzeuren. Wat mensen willen, zijn een paar duidelijke overwinningen, enige opvallende daden van persoonlijke moed aan de kant van de patriotten en een kleurrijke intocht in de hoofdstad', schreef de Britse auteur Evelyn Waugh in zijn boek over mediahypes, *Scoop*. In Darfur is er geen sprake van daden van persoonlijke moed. De Darfurianen hebben niet eens deegroller om zichzelf en hun kinderen te beschermen tegen de machinegeweren van de Janjaweed. In drie jaar tijd werden tienduizenden mensen vermoord en meer dan twee miljoen naar kampen gedreven.

De 'verdediging' van de Darfurianen is in handen van het Sudanese leger, van Gaga en zijn mannen dus, en toezicht daarop moet komen van militaire waarnemers van de Afrikaanse Unie. Ook wat Nederland betreft zoeken de Darfurianen het verder maar uit. Hoewel... een aantal Nederlandse zakenlieden is van plan die kant op te gaan. Niet naar Darfur in het bijzonder, maar naar delen van Sudan waar de zuivering reeds voltooid is, om hijskranen en vrachtwagens te verkopen voor de 'wederopbouwoperatie' aldaar. Maar ook voor de Nederlandse baggersector liggen er in Sudan mooie kansen, zegt ons ministerie van Buitenlandse Zaken.

Hotspots

De Nederlandse belangstelling voor Afghanistan is heel wat levendiger. Dáár maken wij ons er niet af met een handvol hijskraanleveranciers en baggerboeren. Prachtige, uitmuntend opgeleide soldaten sturen we erheen, uitgerust met laatste snufjes en een ambitieus mandaat. In Uruzgan, waar nooit iets was, gaan wij wegen en scholen doen verschijnen en als het kan, 'entamineren' wij er tevens de tarweteelt, beloofde minister Van Ardenne in Nova. Alsof het niks is!

We zijn er nog niet eens, maar noemen Uruzgan toch al 'onze provincie'. Darfurianen adviseer ik daar niet jaloers op te zijn. De geschiedenis leert dat warme gevoelens van een internationale gemeenschap net zo veranderlijk zijn als mode in de confectione-industrie. Darfur was eens een toonaangevende humanitaire hotspot en op radio en tv voerden we er inzamelingsacties voor. Maar voordat de Darfurianen met hun ogen hadden kunnen knippen, in één nacht tijd, verlegden wij al onze emoties naar een nieuwe humanitaire hotspot: tsunamigebied.

Terwijl de genocide in Darfur onverminderd door bleef gaan, kwamen onze gevoelens daarover nooit weerom. Over het lot van de Afghanen zijn we ook al een paar keer van

gedachten veranderd. Ooit waren de Afghaanse krijgsheren onze vrienden. Tijdens de Koude Oorlog prijsde de Amerikaanse president Ronald Reagan de Mujahedeën nog warm als 'vrijheidsstrijders'. Hun verzet tegen de Sovjet-bezetting van Afghanistan werd door Reagan neergezet als 'verdediging van de vrijheid en onafhankelijkheid die de fundamenteën zijn van wereldwijde veiligheid en stabiliteit'. Om de Mujahedeën te helpen, bevoorradde Amerika ze met mooie Amerikaanse wapens.

De tweede prominente financier van de Mujahedeën heette Osama bin Laden. En één van de prominentste bewegingen die tenslotte uit de Mujahedeën voortkwamen, was de Taliban. Het mag duidelijk zijn. Vlaggen kunnen er maar zó 180 graden anders bijhangen, zo niet binnen uren, dan toch binnen een paar jaartjes.

De 'strijd' in Darfur zeurt, daden van persoonlijke moed zijn er niet en toch vergadert de VN-Veiligheidsraad sinds kort opeens over een blauwhelmmacht om de machteloze waarnemers van de Afrikaanse Unie mee te vervangen. De VN is zelfs al op zoek naar troepen voor die missie. Ze komen vast ook vragen in Den Haag. Wie weet, zeggen we zomaar opeens ja.

BERICHT UIT AFRIKA

Dienstvakwerk

drs. F. Matser – kolonel van de militair psychologische en sociologische dienst*

Zoals u weet trekt slecht nieuws vaak meer aandacht dan goed nieuws. De laatste categorie wordt soms zelfs helemaal niet opgemerkt, en dat is jammer. Zo af en toe doen zich namelijk geweldige positieve gebeurtenissen voor in onze organisatie. Niet altijd krijgen deze organisatorische zegeningen voldoende ruchtbaarheid. Ik wil graag van deze column gebruikmaken om zo'n briljante ontwikkeling binnen onze organisatie onder uw aandacht te brengen.

Een verandering die de afgelopen jaren eindelijk te geruisloos aan ons allemaal is voorbij gegaan. Een gebeurtenis die het complete scala aan ondoelmatigheden bij de landmacht grondig en met wortel en tak heeft uitgeroeid en de potentie heeft dat ook breder binnen heel defensie te doen. Het gaat dan om een idee dat even simpel als briljant is en waarvan nog dagelijks duizenden dankbare militairen de vruchten van plukken. U raadt het al, het betreft de invoering, enige jaren terug, van een nieuw en briljant concept: het dienstvak van de logistiek.

Om dit voor de lezers van buiten de Koninklijke Landmacht even in beeld te brengen: de landmacht is verdeeld in een lapjesdeken van mensen met een gelijksoortige opleiding of werkveld: de wapens of dienstvakken, iedere met aan het roer een primus inter parus: het wapen- of dienstvakhoofd. Dit vertrouwde concept is ook bekend bij de andere krijgsmachtdelen en dus lijkt mij een nadere toelichting overbodig.

Het wapen- of dienstvak(hoofd) was in het grijze verleden traditioneel een belangrijk instrument bij de opleiding, saamhorigheid,

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van commodore E.J. Oliemans en kolonel F. Matser, beide werkzaam bij het Commando Dienstcentra (CDC).

vorming en traditiebeleving. Maar ook bij de functietoewijzing en loopbaanadvisering spelen ze traditioneel een belangrijke rol. Enige jaren terug verkeerden enkele van deze dienstvakken binnen de landmacht echter in een desolate toestand. Stuurloos waren ze, met name binnen het logistieke vakgebied. Geen enkele samenhang was er te vinden tussen hun onderlinge activiteiten. Haat en nijd waren aan de orde van de dag.

Legio waren ook de problemen bij functietoewijzingen; met name binnen de zielsverwante dienstvakken van de Intendance, de Militaire Administratie, de Aan en Afvoer Troepen (AAT), de Geneeskundige Troepen en de Technische Dienst (TD).

Zo kon niet anders dan met ongelofelijke administratieve inspanningen de functie van commandant van een bevoorradingspeloton of compagnie (het traditionele domein van de intendance) worden toegewezen aan een officier van de AAT of de Geneeskundige Troepen. Nog moeilijker was het om een sergeant-majoor monteur te plaatsen als verpleegkundige, of een administrateur als tandartsassistent. Terwijl dit nu juist belangrijke doelstellingen waren van een flexibel personeelsysteem. Niet dat het vaak voorkomt natuurlijk, maar een kniesoor die daarop let.

Gelukkig werden de talrijke signalen van de werkvloer – waarbij met name korporaals en onderofficieren veelvuldig klaagden over de weinig flexibele en onoverzichtelijke, niet samenhangende dienstvakstructuren – goed opgepikt door de hogere dienstvakleiding. Deze doortastende lieden volstonden dan ook niet met half werk. Een reorganisatie zonder weerga werd gestart om deze organisatorische tekortkomingen snel en zonder op de kosten te letten uit de weg te ruimen.

Er werden werkgroepen ingesteld en traditie-raden geraadpleegd. Na maanden vergaderen

kwam er een dik rapport. Al deze briljante geesten kwamen ten slotte op een even simpel als lumineus idee. We heffen vijf bestaande dienstvakken op en brengen al deze mensen samen in één hecht, groot, doelmatig, strak georganiseerd superdienstvak: het dienstvak van de logistiek. Eureka! De zegeningen zijn immers talrijk. Interne grenzen vervagen, militairen die jarenlang vijanden van elkaar zijn geweest vallen elkaar huilend van vreugde in de armen. Functietoewijzingen kunnen rimpelloos plaatsvinden en iedereen is met een pennenstreek multi-inzetbaar.

Mensen zonder visie beweren wel eens dat er natuurlijk wel een ietsiepietsie verschil blijft tussen de mensen met, zeg, een technisch opleiding of een verpleegkundige. Maar dat is natuurlijk onzin. De één sleutelt aan auto's, de ander aan mensen; maar in de grond zijn dat onbelangrijke verschillen. Het proces is immers hetzelfde. Kapotte auto's gaan naar een monteur, die repareert ze en dan worden ze weer ingezet. Als u 'auto's' door 'mensen' en 'monteur' door 'dokter' vervangt, blijft de administratieve organisatie immers volstrekt gelijkbaar.

Om het personeel dat verknocht is aan de minuscule verschillen desondanks de vereiste nazorg te geven, zijn er gelukkig binnen het dienstvak van de logistiek vijf nieuwe regimenten opgericht, zodat ook ruimte wordt geboden aan de noodzakelijke vakbroederen zusterlijke kletspraat en traditiebeleving in engere zin. Een en ander ter voorkoming van het bekende PDSS (Post Dientvak Stress Syndroom).

Nu zijn er minder intelligente en kwaadsprekende lieden die spreken van het '1+1=3 concept'. Ze beweren dat er in plaats van vijf dienstvakken nu zes zijn gekomen. Maar dat is natuurlijk onzin. Bovendien wijzen sommige kniesoren op het feit dat van 15.000 militairen

de uitmonsteringen op hun uniformen en barretten vervangen moeten worden door niet één, maar vijf verschillende nieuwe – door het kleine formaat nauwelijks herkenbare – insignes en dat, omdat de oude dienstvakken als regimenten voortleven, er toch bar weinig is veranderd.

Er waren zelfs pietluttin die het niet leuk vonden om het donkerrode, groene, of blauwe ondergrondje te moeten wisselen voor het dynamische eenheidsgeel. Maar deze mensen snappen de essentie van deze briljante zet niet.

Gelukkig pikken sommige organisatiedelen de geleerde lessen wel op. Zo'n voorbeeld is het arbo-vakgebied. Zo werd na twee jaar vergaderen in diverse werkgroepen met als doel te komen tot de oprichting van één defensiebrede arbodienst, krachtig besloten tot de enige logisch en juiste keuze: naast de drie bestaande arbo-diensten van de KL, KM en KLu een nieuwe vierde arbodienst op te richten. Kijk, dat is nu snel oppikken van nieuwe ideeën en meegaan met je tijd.

Sufferds die roepen dat het nu juist tijd wordt om krijgsmachtdeeloverstijgend specialisten samen te voegen zonder allerlei kunstmatige verschillen, begrijpen de essentie niet.

Het idee dat je misschien beter verwante ondersteunende specialisten, zoals medisch personeel, juristen, psychologen en economen vanuit de krijgsmachtdelen kunt samenvoegen dan verschillende vakspecialisten binnen één krijgsmachtdeel, doet de pluriformiteit van onze mooie organisatie geen recht. Ik stel dan ook voor de uitvinders van het 1+1=3 concept rijkelijk te overladen met beloningen, gratificaties, onderscheidingen, enzovoort. Het gerucht gaat dat er al aan één standbeeld wordt gewerkt. Maar het zullen er wel meer worden. Mijn zegen hebben ze. ■

Editoriaal – Nut en noodzaak van de brigadestaf

De krijgsmacht kent een rijk palet aan 'bouwstenen'. Ze zijn allemaal historisch verklaarbaar, zijn steeds in beweging en zijn herkenbaar. Dit editoriaal richt zich op de brigadestaf binnen de Koninklijke Landmacht. De rol van dit niveau en deze staf krijgt in de media minder aandacht dan de uitgezonden bataljons. Onterecht: ook deze staven worden operationeel ingezet, nationaal en internationaal. De brigadestaf speelt een belangrijke rol bij de gereedstelling en inzet van subeenheden, bij de bedrijfsvoering en bij nationale taken. De brigadestaf bereidt ook voor op internationale functies.

I.M. de Jong en M. van Dijk – 'Redeployment' SFIR

In juli 2003 begon de Nederlandse deelname aan de wederopbouw van Irak en vertrok het eerste detachement van de *Stabilization Force Iraq* (SFIR). Om de opeenvolgende detachementen (SFIR-1 – SFIR-5) te steunen werd een logistieke basis ingericht in Shaibah, bij Basra. In het najaar van 2004 werd duidelijk dat de bijdrage zou aflopen. Op 30 april 2005 moest de redeployment zijn voltooid. De auteurs beschrijven het oorspronkelijke *Concept of Operations*, de verkenningsresultaten en de uitvoering van de logistieke operatie. Hierbij speelde een Redeployment Ondersteunings Detachement een centrale rol. De operatie werd succesvol afgerond, ondanks de operationele en klimatologische omstandigheden.

P.H. de Vries – De mentale component

De landmachtdoctrine beschrijft militair vermogen als het product van drie componenten: de conceptuele (zoals doctrine, grondbeginselen en procedures); de fysieke (de operationele capaciteit in personeel, materieel en organisatie) en de mentale component. Deze laatste bestaat uit drie aspecten: de motivatie om een taak zo goed mogelijk uit te voeren, effectief leiderschap en het verantwoord organiseren van de inzet van alle middelen. De auteur definieert de mentale component als de wil tot praktisch handelen van militairen. Hij gaat na wat de krijgsmacht zou kunnen of moeten doen om deze wilskracht te bevorderen.

B.P.R. Gersons, W.H.M. Gorissen, M. de Vries, C. IJzerman en D.A. Wiersma – Geestelijke gezondheidszorg voor militairen en veteranen

De functie en samenstelling van de Nederlandse krijgsmacht zijn in beweging: van landsverdediging naar het handhaven van de vrede elders, van aparte krijgsmachtdelen naar *joint*. Deze veranderingen stellen nieuwe eisen aan de geestelijke gezondheidszorg voor de betrokkenen. De staatssecretaris van Defensie, C. van der Knaap, vroeg professor Gersons om advies. De auteurs gaan in op de mogelijke gevolgen van uitzending. Zij vergelijken het huidige militaire en civiele systeem. In de slotbeschouwing gaan zij in op de toekomst van de geestelijke gezondheidszorg: één militair zorgsysteem.

F.J. van Dorssen – Post-conflict stabilisatie en wederopbouw

Ooit leken vredesoperaties zo eenvoudig. Alle partijen waren immers uit – zo was de gedachte – op stabilisatie en normalisatie. Na de scheiding van de partijen kon de wederopbouw beginnen en werden 'vreemde troepen' overbodig. De laatste jaren blijkt de praktijk echter weerbarstiger. De auteur analyseert de problematiek van wederopbouw. Hij onderkent drie dimensies die leiden tot een complex van nieuwe taken voor militairen en anderen. Hij gaat aansluitend in op de Britse *Post-Conflict Reconstruction Unit* (PCRU). Een dergelijke organisatie zou ook in Nederland een uiterst waardevolle bijdrage kunnen leveren aan stabilisatie en wederopbouw.

F. Matser – Dienstvakwerk

Zoals u weet trekt slecht nieuws vaak meer aandacht dan goed nieuws. Dat is jammer. Zo af en toe doen zich in onze organisatie namelijk organisatorische zegeningen voor die onvoldoende ruchtbaarheid krijgen. Mijn voorbeeld betreft de invoering, enige jaren terug, van een briljant concept: het dienstvak van de logistiek. In plaats van vijf dienstvakken zijn er zes gekomen. Onzin. Andere mopperaars duiden op kosten. Gelukkig hebben anderen de boodschap begrepen. De Arbo-diensten van de marine, de landmacht en de luchtmacht hebben besloten een vierde dienst op te richten. Dat is pas meegaan met je tijd.

L. Polman - Humanitaire hotspots

Langs de grens met Tsjaad in Darfur, West-Sudan, patrouilleren vijf Sudanese militairen. Zoveel hebben reporters van de *New York Times* er geteld tijdens een zesdaagse tocht door de streek. De commandant had geen idee van de veiligheidssituatie. In een kliniek verderop wist men meer. Nog dagelijks worden vluchtelingen beschoten. De Janjaweed hebben al tienduizenden burgers gedood. De Nederlandse aandacht gaat meer uit naar Afghanistan. Internationale belangstelling wijzigt, net als mode. Eens was Darfur een hotspot. Een tsunami wijzigde dat. Onze gedachten over Afghanen wijzigden overigens ook. De VN zoeken naar troepen om de machteloze Afrikaanse Unie te vervangen. Wie weet zegt 'Den Haag' nu opeens wél ja.

Summaries

Editorial – On the Sense and the Necessity of the Brigade Staff

The Armed Forces are rich in 'materials'. They are all historically explicable. Though always in movement, they do have a clear position within their own structure. This editorial is about the Army brigade staffs. Though operationally active, nationally as well as internationally, they get fewer attention in the media than the battalions that are active in peacekeeping operations. Brigade staffs however, do play an important role in relation to the operational dimension: the preparation for and international deployment of its own battalions, the daily conduct of business, and the execution of national tasks. This level is also necessary to prepare officers for international posts.

I.M. de Jong and M. van Dijk – Redeployment SFIR

In July 2003, the Dutch contribution to the reconstruction of Iraq started. In order to support the successive Dutch detachments to the Stabilization Force Iraq (SFIR 1 to SFIR 5), a logistical base was created at Shaibah, near Basra. At the end of 2004 it became clear that this Dutch contribution would come to an end. Redeployment out of Iraq had to be realized on April 30, 2005. The authors present the initial concept for redeployment, the results of a reconnaissance, and the actual logistic operation, in which a Redeployment Support Detachment played a vital role. The operation was successfully completed, in spite of the operational and climatical circumstances.

P.H. de Vries – The Mental Component

In Dutch Army doctrine, military power is defined as the product of three components: the conceptual (as doctrine, basic principles and procedures), the physical (the operational quality of manpower, equipment and organization), and the mental component. The latter embraces three aspects: the motivation to fulfill a task as good as possible, effective leadership, and the justified use of human resources and other means. This component has – in his view – a direct relationship to the will of soldiers to act practically. He discusses how the Armed Forces could or should foster this will power.

B.P.R. Gersons, W.H.M. Gorissen, M. de Vries, C. IJzerman and D.A. Wiersma – Mental Health Care for Military and Veterans

The function and composure of the Dutch Armed Forces are in motion. National Defense transformed into support of peace somewhere else. This change and the resulting actual operations brought new demands concerning the mental care of those involved. The Secretary of State of Defense, C. Van der Knaap, asked professor Gersons for advise. In this contribution the final advise is presented. The authors describe the possible mental effects of operations, and they compare the present military and civil health-care systems. In their final observations they focus on the future: *one* military health care system.

F.J. van Dorssen – Post-Conflict Stabilization and Reconstruction

Once upon a time, *Peace Operations* seemed 'simple'. In the end all parties involved were focussed at stabilization and normalization. Foreign troops could leave as reconstruction was in real progress. Reality however, is stubborn. The author analyses the problems of reconstruction. Reconstruction has three dimensions, which result in a complex of new tasks for military and others. The author also discusses the formation of an equivalent of the British *Post-Conflict Reconstruction Unit* (PCRU). In his view such an organization could make a difference where reconstruction is needed.

F. Matser – Workmanship

Bad news often draws more attention than good news. That is regrettable. Our organization sometimes faces very positive events. Those organizational blessings not always generate sufficient publicity. I gladly present such an event; the introduction of that simple and unique idea to introduce one united logistics branch within the army. Some less intelligent or backbiting people speak about the '1+1=3 concept'. They state that the original five separated branches now count six. Other mopes point out the costs. Fortunately, some organizational elements do take up the lessons learned, such as the Occupational Health and Safety Services of Navy, Army and Airforce. Of course they decided to organize an extra Service!

L. Polman – Humanitarian hotspots

Along the boarder with Chad in Darfur, western Sudan, five Sudanese soldiers patrol. Anyway, that is the number of soldiers counted by reporters of the *New York Times* during a six-day tour. The commander of the quintet knew little about the security situation. In a clinic further on they knew more. People are shot at everyday. The Janjaweed killed tens of thousands. Dutch interest in Afghanistan is more lively. International sympathy is as changeable as fashion. Once Darfur was a humanitarian hotspot; a tsunami changed that, almost overnight. Our opinion on Afghans changed over time too. The UN is looking for troops to replace the powerless African Union. Who knows, 'The Hague' might suddenly say yes.

KVBK-lezing

De Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap nodigt leden en belangstellenden uit voor een lezing op **maandag 22 mei 2006** door

minister van Defensie H.G.J. Kamp

over

**militaire inzet bij humanitaire
hulpverlening**

Enorme natuurrampen beheersen het wereldnieuws aan het begin en het eind van 2005. Een zeebeving tweede kerstdag 2004 heeft een verwoestende tsunami tot gevolg waardoor, zo blijkt in de eerste maanden van 2005, zeker 230.000 mensen overlijden in landen rond de Indische Oceaan. Orkaan *Katrina* teisterde New Orleans en omgeving, en in oktober beefde de aarde in Kashmir waardoor zeker 73.000 mensen het leven lieten (de overgrote meerderheid in het Pakistaanse deel van het omstreden gebied) en driemiljoen mensen dakloos werden.

Defensie heeft ervaring met noodhulp. Zo beschikten we over een noodhulpverkenningsteam, oftewel het *Disaster Assistance Response Team* (DART). Het team is tussen 1998 en 2000 vijf keer ingezet bij orkanen in de Nederlandse Antillen en in Honduras (1999) en een keer bij overstromingen in Mozambique (2001). Opheffing van DART betekent overigens niet dat Nederland geen militaire capaciteit meer ter beschikking zal stellen bij internationale rampenbestrijding.

De snelle inzet van de *NATO Response Forces* (NRF) na de orkaan *Katrina* en die van de NRF in Pakistan, waaronder het Nederlandse mobiele hospitaal, laten zien dat Defensie nog steeds klaar staat om desgevraagd snel en effectief hulp te verlenen.

Voorts draagt Defensie bij aan het *Urban Search And Rescue* team (USAR), waaraan overigens ook personeel van brandweer en politie deelneemt. Het team is uitsluitend bedoeld om overlevenden te zoeken onder het puin van ingestorte gebouwen. Het is dus niet bedoeld, noch toegerust, om voor langere tijd hulpverlening te bieden. Het USAR-team is ingezet na de aardbevingen in Marokko (2004) en in Pakistan.

De bijeenkomst wordt gehouden in: **Internationaal Perscentrum Nieuwspoor
Lange Poten 10 – Den Haag**

De zaal is open vanaf 17.30 uur. De lezing begint om 18.00 uur.

Vanwege een beperkt aantal plaatsen gaarne aanmelden tijdens kantooruren op 070-3396197.